Cuntas Leithreasa 2022

Vóta 30

Talmhaíocht, Bia agus Muir

Réamhrá

Mar Oifigeach Cuntasaíochta do Vóta 30, ceanglaítear orm an cuntas leithreasa don Vóta a ullmhú gach bliain, agus an cuntas a chur faoi bhráid an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste lena iniúchadh.

De réir an cheanglais seo, tá an cuntas a ghabhann leis seo ullmhaithe agam ar an tsuim a caitheadh sa bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2022 ar thuarastail agus costais Oifig an Aire Talmhaíochta, Bia agus Mara, lena n-áirítear seirbhísí áirithe a riarann an Oifig sin, ar dheontais agus ar fhóirdheontais áirithe a íoc agus ar dheontais áirithe a íoc faoi scéimeanna a bhfuil teorainn airgid leo agus chun Inis Sionnach a fheabhsú.

Cuirtear an toradh maidir le caiteachas i gcomparáid leis na suimeanna

- arna ndeonú ag Dáil Éireann faoin Acht Leithreasa, 2022, lena n-áirítear an tsuim a d'fhéadfaí a úsáid mar leithreasaí-i-gcabhair ar mhaithe le caiteachas don bhliain, agus
- arna soláthar le haghaidh seirbhísí soláthair caipitil in 2022 as leithreasaí neamhchaite 2021, faoi na socruithe maidir le géilleadh iarchurtha a bunaíodh le halt 91 den Acht Airgeadais 2004.

Dlitear barrachas de €95.009 milliún a ghéilleadh don Státchiste.

Is cuid den chuntas iad an Ráiteas faoi Pholasaithe agus faoi Phrionsabail Chuntasaíochta agus nótaí 1 go 7.

Ráiteas faoi Pholasaithe agus faoi Phrionsabail Chuntasaíochta

Cuireadh na polasaithe agus na prionsabail chaighdeánacha chuntasaíochta maidir le cuntais leithreasa a tháirgeadh, mar atá leagtha amach ag an Roinn Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe i gCiorclán 22 de 2022, chun feidhme agus an cuntas á ullmhú seachas i gcás an mhéid seo a leanas:

Sócmhainní caipitil

Déantar sócmhainní sa chatagóir mótarfheithiclí a dhímheas de réir méid cothrom thar a saolré úsáideach mheasta deich mbliana. Léiríonn an ráta sin cineál tionsclaíoch na sócmhainní sin.

Níl aon luachálacha ar thalamh agus foirgnimh faoi úinéireacht an Stáit atá á rialú nó á mbainistiú ag an Roinn. Tá siad sin liostaithe in Aguisín A.

Ráiteas faoi Rialú Inmheánach Airgeadais

Freagracht as an gcóras rialaithe inmheánaigh airgeadais

Mar Oifigeach Cuntasaíochta, aithním an fhreagracht atá orm as a chinntiú go ndéanann an Roinn córas éifeachtach rialaithe inmheánaigh airgeadais a chothabháil agus a fheidhmiú.

Déantar an fhreagracht sin a fheidhmiú i gcomhthéacs na n-acmhainní atá ar fáil dom agus mo chuid oibleagáidí eile mar Ard-Rúnaí. Chomh maith leis sin, ní féidir le haon chóras rialaithe inmheánaigh airgeadais ach dearbhú réasúnach seachas dearbhú iomlán a thabhairt go gcosnaítear sócmhainní, go n-údaraítear idirbhearta agus go dtaifeadtar iad i gceart, agus go gcoisctear earráidí nó neamhrialtachtaí ábhartha nó go mbraithfí iad ar bhealach tráthúil. Is próiseas leanúnach é an córas rialuithe inmheánacha airgeadais a chothabháil agus déantar athbhreithniú leanúnach ar éifeachtacht an chórais.

Seirbhísí comhroinnte

Is í an Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte a chuireann feidhmeanna párolla agus acmhainní daonna ar fáil ar bhonn seirbhísí comhroinnte (Vóta 18). Tá Oifigeach Cuntasaíochta na hOifige Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte freagrach as oibriú na rialuithe laistigh de na hIonaid Seirbhísí Comhroinnte.

Tá Oifigeach Cuntasaíochta na hOifige Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte tar éis próiseas iniúchóireachta a chur i bhfeidhm chun dearbhú neamhspleách a sholáthar maidir le hoibriú na rialuithe laistigh de na seirbhísí comhroinnte. Cuimsítear na nithe seo a leanas sa dearbhú sin:

- Obair iniúchóireachta inmheánaí arna déanamh ag aonad iniúchóireachta inmheánaí na hOifige Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte, agus
- Iniúchtaí arna ndéanamh ag gnólacht cuntasóirí i gcomhréir leis na Caighdeáin Idirnáisiúnta maidir le Dearbhú Iontaofachta (ISAE 3402), atá deartha chun tuairisciú a dhéanamh do ranna is úsáideoirí agus a n-iniúchóirí ar na rialuithe laistigh de na seirbhísí comhroinnte. Tuairiscíonn na hiniúchtaí sin ar éifeachtacht na rialuithe a bhí i bhfeidhm in 2022.

Chuir Oifigeach Cuntasaíochta na hOifige Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte litir dearbhaithe faoi mo bhráid maidir leis na socruithe rialaithe inmheánaigh agus iniúchóireachta inmheánaí, mar aon le tuarascálacha ar fheidhmiú na rialuithe le linn 2022.

Glacaim dearbhú ón gcóras rialaithe laistigh de sheirbhísí comhroinnte mar a thuairiscigh Oifigeach Cuntasaíochta na hOifige Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte dom.

Timpeallacht rialaithe airgeadais

Deimhním go bhfuil timpeallacht rialaithe, ina bhfuil na heilimintí seo a leanas, i bhfeidhm.

- Sannadh freagrachtaí airgeadais ar leibhéal bainistíochta mar aon le cuntasacht chomhfhreagrach.
- Cuireadh socruithe tuairiscithe ar bun ag gach leibhéal ar a bhfuil freagracht as bainistíocht airgeadais sannta.
- Cuireadh nósanna imeachta foirmiúla ar bun chun teipeanna suntasacha rialaithe a thuairisciú agus chun gníomh ceartaitheach cuí a chinntiú.
- Tá Coiste Iniúchóireachta ann chun comhairle a chur orm agus na freagrachtaí atá orm as an gcóras rialaithe inmheánaigh airgeadais á gcomhlíonadh agam.
- Doiciméadaíodh nósanna imeachta le haghaidh gach príomhphróisis gnó.
- Tá córais i bhfeidhm chun na sócmhainní a chosaint.

Rialuithe riaracháin agus tuairisciú bainistíochta

Deimhním go bhfuil creat um nósanna imeachta riaracháin agus tuairisciú rialta bainistíochta i bhfeidhm, lena n-áirítear leithdheighilt dualgas agus córas tarmligin agus freagrachta, agus go háirithe,

- go bhfuil córas cuí buiséadaithe i bhfeidhm lena mbaineann buiséad bliantúil ar a ndéanann an lucht ardbhainistíochta athbhreithniú rialta
- go ndéanann an lucht ardbhainistíochta athbhreithnithe rialta ar thuarascálacha airgeadais tréimhsiúla agus bliantúla ina léirítear feidhmíocht airgeadais i gcomparáid le feidhmíocht thuartha
- go bhfeidhmítear córas bainistíochta riosca laistigh den Roinn
- go bhfuil córais ann a bhfuil sé mar aidhm leo sláine na gcóras TFC a chinntiú
- gurb ann do threoirlínte rialaithe cuí maidir le hinfheistíocht chaipitil agus do dhisciplíní foirmiúla bainistíochta tionscadal.

Iniúchóireacht Inmheánach agus an Coiste Iniúchóireachta

Deimhním go bhfuil feidhm iniúchóireachta inmheánaí ag an Roinn agus go bhfuil pearsanra atá oilte go cuí ag obair inti, agus go bhfuil an fheidhm ag feidhmiú de réir cairt scríofa atá faofa agam. Is é atá mar bhonn lena cuid oibre anailís ar na rioscaí airgeadais atá os comhair na Roinne agus is bunaithe ar an anailís sin atá a pleananna bliantúla iniúchóireachta inmheánaí, atá faofa agamsa. Tá sé mar aidhm leis na pleananna sin na príomhrialuithe a chlúdach ar bhonn atrátha thar thréimhse réasúnach. I gcomhar leis an gCoiste Iniúchóireachta, déanaim athbhreithniú tréimhsiúil ar an bhfeidhm iniúchóireachta inmheánaí. Chuir mé nósanna imeachta i bhfeidhm lena chinntiú go ndéantar gníomh leantach de bhun thuarascálacha na feidhme iniúchóireachta inmheánaí.

Tá roinnt sásraí i bhfeidhm ag an Roinn chun a córais bhainistíochta agus rialaithe airgeadais a athbhreithniú agus a mheas ar bhonn leanúnach. Cuimsítear iontu sin an Grúpa Athbhreithnithe Creidiúnaithe, an Coiste Iniúchóireachta agus an córas bainistíochta riosca.

Déanann an Grúpa Athbhreithnithe Creidiúnaithe, a bhfuilimse i mo chathaoirleach air, athbhreithniú ar thorthaí iniúchta AE agus déanann sé monatóireacht ar an dul chun cinn ar dhéileáil le saincheisteanna rialaithe sainaitheanta agus ar na ceanglais chreidiúnaithe arna leagan síos sa rialachán le haghaidh ghníomhaireachtaí íocaíochta AE a chomhlíonadh.

Tá an Roinn faoi réir raon iniúchtaí atá á ndéanamh ag an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste, ag an aonad iniúchóireachta inmheánaí, ag Cúirt Iniúchóirí na hEorpa, ag Coimisiún AE agus ag comhlacht deimhniúcháin neamhspleách – ar gnólacht cuntasaíochta gairmiúil é – a dheimhníonn cuntais bhliantúla an Chiste Eorpaigh um Ráthaíocht Talmhaíochta (EAGF) agus an Chiste Eorpaigh Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (CETFT). In 2022, bhí an Roinn faoi réir thart ar 2,271 daonlá iniúchóireachta a bheith á ndéanamh ag na comhlachtaí sin. Thug mé dearbhú bainistíochta don chomhlacht deimhniúcháin le haghaidh chuntais bhliantúla AE, mar a cheanglaítear le Rialachán 1306/2013 ón gComhairle.

Soláthar

Deimhním go gcinntíonn an Roinn go bhfuil fócas cuí ann ar dhea-chleachtas i gceannach agus go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm chun comhlíonadh na dtreoirlínte ábhartha go léir a chinntiú.

Tá mionsonraí faoi 91 chonradh neamhiomaíocha curtha ar fáil ag an Roinn sa tuairisceán bliantúil maidir le Ciorclán 40/2002 don Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste agus don Roinn Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe.

Neamhchomhlíonadh rialacha soláthair

Chomhlíon an Roinn na treoirlínte cé is moite de 44 chonradh arbh fhiú €3,476,559 san iomlán iad (gan CBL a áireamh), mar atá leagtha amach thíos.

- Dámhadh conradh amháin dar luach €320,714 roimhe seo faoi phróiseas neamhiomaíoch ach sháraigh sé an tsuim a ceadaíodh.
- Dámhadh deich gconradh dar luach €678,150 roimhe seo faoi phróisis iomaíocha ach sháraigh siad na tairseacha ábhartha do na próisis sin.
- Tháinig dhá chonradh dar luach €227,802 chun cinn mar gheall ar mhoilleanna idirthréimhseacha ar aistriú chuig soláthraithe seirbhíse nua.
- Cuireadh deich gconradh dar luach €1,101,370 ar aghaidh tar éis a ndáta éaga.
- Tháinig naoi gconradh déag dar luach €802,899 chun cinn nuair nár iarradh aon fhaomhadh roimh sholáthar neamhiomaíoch.
- Tháinig dhá chonradh dar luach €345,624 chun cinn mar gheall ar riachtanas práinneach chun dramhaíl bhitheolaíoch a dhiúscairt mar gheall ar dhídhaonrú a bhain le ráigeanna den fhliú éanúil.

Tá an Roinn tiomanta do leibhéal an tsoláthair neamhchomhlíonta a dhéantar a laghdú agus leanann sí ag díriú ar réimsí neamhchomhlíonta ar bhealach críochnúil pleanáilte.

Creat riosca agus rialaithe

Leanadh le córas bainistíochta riosca na Roinne a fhorbairt agus a fheabhsú i rith 2022.

- Tá an Oifig Rioscaí, atá lonnaithe sa Rannóg Airgeadais, ag obair go lánaimseartha chun gníomhaíocht bainistíochta riosca a fhorbairt agus a threisiú ar fud na heagraíochta. Baintear é sin amach trí mheasúnú cáilíochta a dhéanamh ar na rioscaí ar an gclár rioscaí, trí thacaíocht a thabhairt maidir le bainistíocht riosca a chur i bhfeidhm do bhaill foirne aonair, trí theagmháil le forbróirí an chórais eRisk chun an córas eRisk a fheabhsú agus a bhreisiú agus trí Cheardlanna Bainistíochta Riosca spriocdhírithe a reáchtáil ar bhonn rannóige chun dea-chleachtas a leabú maidir le bainistíocht riosca.
- Buaileann an Coiste Riosca, atá faoi chathaoirleacht an Ard-Rúnaí Chúnta ar a bhfuil freagracht as rialachas agus ag a bhfuil ionadaíocht ar leibhéal an Chinn Rannóige ar fud na Roinne, le chéile ar bhonn ráithiúil agus déanann sé maoirseacht ar obair na hOifige Rioscaí.
- Tuairiscíonn an Coiste Riosca don Bhord Bainistíochta ar bhonn ráithiúil.
- Rinne an Bord Bainistíochta beartas riosca na Roinne a athbhreithniú agus a fhaomhadh i mí Iúil 2020.
- Cuireadh nósanna imeachta ráithiúla tuairiscithe agus monatóireachta frithchalaoise chun feidhme agus coimeádann an Rannóg Airgeadais clár calaoise.

- Rinne an Bord Bainistíochta athbhreithniú agus nuashonrú ar bheartas calaoise na Roinne, a chuimsíonn bearta frith-chalaoise, agus d'fhaomh sé é in 2022. Beidh oiliúint maidir leis an mBeartas Calaoise á leathadh amach in 2023.

Monatóireacht agus athbhreithniú leanúnach

Cuireadh nósanna imeachta foirmiúla ar bun chun monatóireacht a dhéanamh ar phróisis rialaithe agus cuirtear easnaimh rialaithe in iúl go tráthúil dóibh siúd atá freagrach as gníomh ceartaitheach a dhéanamh agus don lucht bainistíochta agus don Bhord Bainistíochta, i gcás gurb ábhartha. Deimhním gur sainaithníodh príomhrioscaí agus rialuithe gaolmhara agus gur cuireadh próisis i bhfeidhm chun monatóireacht a dhéanamh ar oibriú na bpríomhrialuithe sin agus chun aon easnaimh shainaitheanta a thuairisciú.

Slándáil TFC

Tá tiomantas láidir ag an Roinn do shlándáil a córas TFC. I mí na Samhna 2022, d'fheabhsaigh an Roinn an fócas ar shlándáil TF trí Rannóg nua Slándála Faisnéise a chruthú laistigh den Aonad Faisnéise, Bainistíochta agus Teicneolaíochta, agus post nua Príomhoifigigh ann. Clúdaíonn an rannóg nua sin slándáil líonra, anailísíocht sonraí, slándáil faisnéise agus comhlíonadh, agus cibearshlándáil.

Ina theannta sin, leanann an Roinn ar aghaidh ag neartú staidiúir na slándála trí rannpháirtíocht i Líonra Comhordaithe agus Freagartha Cibearshlándála Rialtais an Lárionaid Náisiúnta Cibearshlándála agus trí na caighdeáin bhunlíne ar fhoilsigh an Lárionad Náisiúnta Cibearshlándála iad i mí na Samhna 2021 a fhorbairt agus a chomhlíonadh, go háirithe trí fheabhas leanúnach a chur ar phróisis freagartha teagmhais ar fud na rannóg uile sa Roinn. Tá an Roinn réamhghníomhach freisin maidir le feasacht ar shlándáil faisnéise a fhorbairt agus a chur chun cinn don fhoireann agus tá cumas nua oiliúna cibearshlándála éigeantach á seoladh in R1 2023.

Tá socruithe slándála TFC faoi réir athbhreithniú ag rannán iniúchóireachta TF an aonaid iniúchóireachta inmheánaí. Ina theannta sin, tá an Roinn, ina ról mar ghníomhaireacht íocaíochta thar ceann an Aontais Eorpaigh, faoi réir iniúchadh creidiúnaithe bliantúil. Tá creidiúnú ag an Roinn faoin gcaighdeán idirnáisiúnta *ISO 27001: Cód Cleachtais um Bainistíocht Slándála Faisnéise*, mar bhonn dá slándáil TF. Mar chuid den phróiseas deimhniúcháin sin, déantar iniúchtaí débhliantúla ar an Roinn chun comhlíonadh leanúnach chaighdeán ISO 27001:2013 Slándáil Faisnéise a chinntiú. Déantar athbhreithniú neamhspleách ar na córais sin ar bhonn rialta. Tá nósanna imeachta doiciméadaithe cúltaca/aisghabhála i bhfeidhm do na sonraí ríthábhachtacha go léir, lena n-áirítear úsáid a bhaint as seirbhísí sábháilte stórála lasmuigh den láthair agus as saoráidí athshlánaithe tubaiste.

Brexit

Ón 1 Eanáir 2021 i leith, tá an Ríocht Aontaithe, seachas Tuaisceart Éireann, lasmuigh de Mhargadh Aonair AE agus den Aontas Custaim. Fágann sé sin go bhfuil feidhm ag nósanna imeachta nua maidir le gnóthaí a aistríonn earraí chuig nó tríd an Ríocht Aontaithe, seachas Tuaisceart Éireann, nó a aistríonn earraí ón Ríocht Aontaithe, seachas Tuaisceart Éireann. Tháinig Comhaontú Trádála agus Comhair (TCA) AE-na Ríochta Aontaithe i bhfeidhm ag an am céanna. Foráiltear leis an gcomhaontú sin don trádáil atá saor ó tharaifí agus ó chuótaí le haghaidh earraí cáilitheacha de chuid AE agus na Ríochta Aontaithe, ach tá an comhaontú teoranta maidir le héascú na hearnála agraibhia, rud a chruthaigh dúshláin shuntasacha don earnáil agraibhia agus don Roinn. Fágann neamhchosaint na hearnála ar mhargadh na Ríochta Aontaithe, agus cineál rí-chomhtháite shlabhraí soláthair na hÉireann-na Ríochta Aontaithe, go bhfuil sí leochaileach go háirithe d'éifeachtaí Brexit.

I rith 2022, chomh maith leis na costais leanúnacha a bhain le rialuithe allmhairithe a chur chun feidhme ar allmhairí táirgí bia ón Ríocht Aontaithe – atá i bhfeidhm ón 1 Eanáir 2021 i leith – thabhaigh an Roinn costais bhreise a bhain le Brexit maidir le hullmhúcháin chun tacú leis an earnáil ceanglais nua rialaithe allmhairí na Ríochta Aontaithe a chomhlíonadh do tháirgí agraibhia le tabhairt isteach ón 1 Iúil 2022 i leith, go háirithe maidir le deimhniú sláinte onnmhairiúcháin a sholáthar. Áiríodh ar na costais foireann bhreise a earcú, bonneagar feabhsaithe TF a sholáthar, agus costais bhreise oiliúna agus chumarsáide chun tacú le hullmhacht na hearnála ceanglais nua na Ríochta Aontaithe a chomhlíonadh. I mí Aibreáin 2022, d'fhógair Rialtas na Ríochta Aontaithe go gcuirfí na rialuithe nua seo ar athló go dtí deireadh 2023 ar a laghad. Beidh ar an Roinn agus ar an earnáil dul i ngleic arís le hullmhúcháin do na hathruithe seo lena chinntiú go laghdófar aon chur isteach nuair a sholáthróidh Rialtas na Ríochta Aontaithe soiléireacht ar na ceanglais.

Tugadh isteach roinnt scéimeanna tacaíochta in 2022 chun aghaidh a thabhairt ar thionchair Brexit ar na hearnálacha talmhaíochta agus iascaigh. Soláthraíodh an caiteachas sin tríd an bpróiseas meastachán agus déanfar é a mheas lena fhorchúiteamh mar chuid d'éileamh na hÉireann faoin gCúlchiste Coigeartaithe Brexit de chuid an AE. Leanadh le caiteachas eile maidir le bearta tacaíochta Brexit don tionscal agraibhia le linn 2022 trí Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann agus tríd an earnáil baincéireachta, arna ghiaráil le maoiniú tosaigh ón Roinn.

Athbhreithniú ar éifeachtacht

Deimhním go bhfuil nósanna imeachta i bhfeidhm ag an Roinn chun monatóireacht a dhéanamh ar éifeachtacht a nósanna imeachta bainistíochta agus rialaithe. Tá an mhonatóireacht agus an t-athbhreithniú atá á ndéanamh ag Roinn ar an gcóras rialaithe inmheánaigh airgeadais bunaithe ar an obair atá á déanamh ag na hiniúchóirí inmheánacha agus seachtracha agus ag an lucht ardbhainistíochta laistigh den Roinn atá freagrach as an gcreat rialaithe inmheánaigh airgeadais a fhorbairt agus a chothabháil.

Saincheisteanna rialaithe inmheánaigh airgeadais

Íocaíochtaí dúblacha

Eisíodh dhá íocaíocht dhúblacha dar luach €7.2 milliún san iomlán le linn 2022, a aisíocadh leis an Roinn ina dhiaidh sin. Tá athbhreithniú déanta ar nósanna imeachta maidir leis na híocaíochtaí seo chun an riosca go dtarlóidh siad arís a íoslaghdú.

Níor sainaithníodh aon laigí sa rialú inmheánach airgeadais i ndáil le 2022 a raibh caillteanas ábhartha mar thoradh orthu nó a bhféadfadh caillteanas ábhartha a bheith mar thoradh orthu.

Brendan Gleeson
Oifigeach Cuntasaíochta
An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

26 Meán Fómhair 2023

Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Tuarascáil le cur faoi bhráid Thithe an Oireachtais

Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

Tuairim faoin gcuntas leithreasa

Tá iniúchadh déanta agam ar an gcuntas leithreasa do Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara don bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2022 faoi alt 3 d'Acht an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú) 1993.

I mo thuairimse,

- léirítear go cuí sa chuntas leithreasa na fáltais agus an caiteachas a bhain le Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Mara don bhliain dar chríoch 31 Nollaig 2022, agus
- ullmhaíodh an cuntas leithreasa san fhoirm a d'ordaigh an tAire Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe.

Bonn faoin tuairim

Rinne mé m'iniúchadh ar an gcuntas leithreasa de réir na gCaighdeán Idirnáisiúnta maidir le hIniúchóireacht arna fhógairt ag an Eagraíocht Idirnáisiúnta Uasfhoras Iniúchóireachta. Tá cur síos déanta ar na freagrachtaí atá orm faoi na caighdeáin sin san aguisín leis an tuarascáil seo. Níl baint ná páirt agam le Roinn Talmhaíocht, Bia agus Mara agus tá na freagrachtaí eitice eile atá orm de réir na gcaighdeán comhlíonta agam.

Creidim gur leor agus gur cuí an fhianaise iniúchta a fuair mé le bonn a chur faoi mo thuairim.

Tuarascáil ar an ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais, agus ar nithe eile

Chuir an tOifigeach Cuntasaíochta ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais i láthair i dteannta an chuntais leithreasa. Tá cur síos déanta ar na freagrachtaí atá orm le tuairisciú ar an bhfaisnéis atá sa ráiteas, agus ar nithe eile a dtuairiscím orthu de réir eisceachta san aguisín leis an tuarascáil seo.

Bainistíocht eastáit sa Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

Scrúdaítear i gCaibidil 10 de mo thuarascáil ar chuntais na seirbhísí poiblí do 2022 bainistíocht na Roinne ar a punann réadmhaoine.

Íocaíochtaí dúblacha

Tá sé ráite ag an Oifigeach Cuntasaíochta sa ráiteas ar rialú inmheánach airgeadais go ndearnadh dhá chás in 2022 d'íocaíochtaí dúblacha trí earráid, arbh fhiú €7.2 milliún iad. Deir sé go bhfuil na suimeanna aisghafa agus go bhfuil céimeanna glactha chun atarlú a chosc.

Neamhchomhlíonadh le rialacha soláthair

Tá sé nochta ag an Oifigeach Cuntasaíochta sa ráiteas ar/faoi rialú inmheánach airgeadais gur tharla cás/cásanna ábhartha neamhchomhlíonta le rialacha soláthair náisiúnta maidir le conradh/conarthaí a bhí ag feidhmiú i 2022.

Seamus MacCárthaigh
Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

26 Meán Fómhair 2023

Aguisín leis an tuarascáil

Freagrachtaí an Oifigigh Cuntasaíochta

Tá an tOifigeach Cuntasaíochta freagrach as na nithe seo a leanas:

- an cuntas leithreasa a ullmhú de réir alt 22 den Exchequer and Audit Departments Act 1866
- a chinntiú go gcomhlíonann an cuntas leithreasa ceanglais na *Nósanna Imeachta Airgeadais Phoiblí* ón Roinn Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe agus ordacháin eile ón Aire Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe
- rialtacht na n-idirbheart a chinntiú, agus
- cur chun feidhme a dhéanamh ar cibé rialú inmheánach a chinneann an tOifigeach Cuntasaíochta a bheith riachtanach chun cuntas leithreasa a ullmhú atá saor ó mhíráiteas ábhartha, bíodh calaois nó earráid mar chúis leis.

Freagrachtaí an Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste

Ceanglaítear orm faoi alt 3 den Acht um Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993, an cuntas leithreasa a iniúchadh agus tuairisciú air do Thithe an Oireachtais, á lua cé acu is amhlaidh nó nach amhlaidh, i mo thuairimse, a chuirtear na fáltais agus an caiteachas a bhaineann leis an vóta i láthair go cuí sa chuntas.

Tá sé mar chuspóir agam agus an t-iniúchadh á dhéanamh agam dearbhú réasúnach a fháil ar cé acu atá nó nach tá an cuntas leithreasa saor ó mhíráiteas ábhartha, bíodh calaois nó earráid mar chúis leis. Is ionann dearbhú réasúnach agus leibhéal ard dearbhaithe. Mar sin féin, ní deimhniú é gur i ngach cás ina bhfuil sé ann a aimseofar míráiteas ábhartha le linn iniúchadh a dhéantar de réir na gCaighdeán Idirnáisiúnta um Iniúchóireacht. Is féidir le míráitis teacht as calaois nó earráid agus meastar iad a bheith ábhartha más amhlaidh ina n-aonar nó mar chomhiomlán a d'fhéadfaí a bheith ag súil leis le réasún go rachadh siad i bhfeidhm ar chinntí eacnamaíocha a dhéanann úsáideoirí ar bhonn an chuntais leithreasa.

Mar chuid d'iniúchadh a dhéantar de réir na gCaighdeán Idirnáisiúnta um Iniúchóireacht, úsáidim breithiúnas gairmiúil agus coinním sceipteachas gairmiúil ar bun ar fud an iniúchta. Le linn déanamh amhlaidh,

- Déanaim sainaithint agus measúnú ar na rioscaí a bhaineann le míráiteas ábhartha sna cuntas leithreasa, bíodh calaois nó earráid mar chúis leis; ceapaim nósanna imeachta iniúchóireachta atá freagrúil do na rioscaí sin agus cuirim i bhfeidhm iad; agus faighim fianaise iniúchta is leor agus is cuí chun bunús a thabhairt do mo thuairim. Is airde an baol nach mbraithfí míráiteas ábhartha de bharr calaoise ná de bharr earráide, toisc go bhféadfadh claonpháirteachas, brionnú, easnamh d'aon ghnó, mífhaisnéis nó sárú ar an rialú inmheánach a bheith i gceist le calaois.
- Gnóthaím tuiscint ar rialú inmheánach atá ábhartha don iniúchadh chun nósanna imeachta iniúchóireachta a cheapadh atá oiriúnach do na cúinsí. Ní dhéanaim amhlaidh, áfach, chun tuairim a thabhairt ar éifeachtacht na rialuithe inmheánacha.
- Déanaim measúnú ar cé acu a comhlíonadh nó nár comhlíonadh forálacha cuntasaíochta na *Nósanna Imeachta Airgeadais Phoiblí* ón Roinn Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe.

Déanaim cumarsáid leis an Oifigeach Cuntasaíochta maidir le raon feidhme agus uainiú beartaithe an iniúchta agus le fionnachtana suntasacha an iniúchta, lena n-áirítear aon easnaimh shuntasacha i rialú inmheánach a shainaithním le linn m'iniúchta, i measc ábhair eile.

Tuairiscím trí eisceacht i gcás gurb amhlaidh, i mo thuairimse,

- nach bhfuair mé an fhaisnéis agus na mínithe ar fad a theastaigh uaim do m'iniúchadh, nó
- nár leor na taifid chuntasaíochta chun mé a chumasú iniúchadh réidh cuí a dhéanamh ar an gcuntas leithreasa, nó
- nach bhfuil an cuntas leithreasa ag teacht leis na taifid chuntasaíochta.

Tuairisciú ar an ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais

Ní chumhdaíonn mo thuairim ar an gcuntas leithreasa an ráiteas ón Oifigeach Cuntasaíochta faoi rialú inmheánach airgeadais, agus ní chuirim aon chinneadh dearbhaithe in iúl ina leith.

I dtaca leis an iniúchadh ar an gcuntas leithreasa, ceanglaítear orm faoi na Caighdeáin Idirnáisiúnta um Iniúchóireacht an ráiteas faoi rialú inmheánach airgeadais a léamh agus, le linn déanamh amhlaidh, a bhreithniú cé acu is amhlaidh nó nach amhlaidh atá an fhaisnéis atá tugtha laistigh de neamh-chomhsheasmhach go hábhartha leis an gcuntas leithreasa nó le heolas a gnóthaíodh le linn an iniúchta nó atá an chuma uirthi ar shlí eile go ndearnadh míráiteas ábhartha ina leith. Más amhlaidh, bunaithe ar an obair a rinne mé, go gcinnim go ndearnadh míráiteas ábhartha, ceanglaítear orm an fíoras sin a thuairisciú.

Tuairisciú ar ábhair eile

Féachaim le linn an iniúchta le fianaise a fháil ar rialtacht na n-idirbheart airgeadais. Ceanglaítear orm faoi alt 3 den Acht um Ard-Reachtaire Cuntas agus Ciste (Leasú), 1993, tuairisciú i gcás go sainaithním aon chás ábhartha nár caitheadh airgead poiblí do na críocha a bhí beartaithe ann nó nach ndearnadh na hidirbhearta de réir na n-údarás a bhí á rialú ann.

Ceanglaítear orm freisin faoi Acht 1993 tuarascáil a ullmhú gach bliain ar cibé ábhair a eascraíonn as m'iniúchtaí ar na cuntais leithreasa is cuí liom. I gcásanna den sórt sin, tagraítear sna tuarascálacha iniúchóireachta ar na cuntais leithreasa lena mbaineann don chaibidil ábhartha/do na caibidlí ábhartha sa *Tuarascáil ar Chuntais na Seirbhísí Poiblí* uaim, ar tuarascáil bhliantúil í.

Vóta 30 Talmhaíocht, Bia agus Muir

Cuntas Leithreasa 2022

				2022	2021
		Soláthar meastacháin		Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
Caiteachas an chláir					
A	Sábháilteacht Bia, Sláinte Ainmhithe agus Plandaí agus Leas Ainmhithe				
	Bunaidh	341,715			
	Forlíontach	8,800			
			350,515	332,804	301,657
B	Tacaíocht agus Rialuithe Feirme/Earnála				
	Bunaidh	939,464			
	Géilleadh iarchurtha	29,900			
	Forlíontach	52,389			
			1,021,753	953,074	823,914
C	Beartas agus Straitéis				
	Bunaidh	402,958			
	Forlíontach	40,527			
			443,485	430,672	402,846
D	An Earnáil Bia Mara				
	Bunaidh	207,154			
	Forlíontach	(8,356)			
			198,798	176,859	164,301
Ollchaiteachas					
	Bunaidh	1,891,291			
	Géilleadh iarchurtha	29,900			
	Forlíontach	93,360			
			2,014,551	**1,893,409**	**1,692,718**
	Lúide				
E	**Leithreasaí-i-gcabhair**				
	Bunaidh	429,429			
	Forlíontach	(22,000)			
			407,429	**408,796**	**386,665**
Glanchaiteachas					
	Bunaidh	1,461,862			
	Géilleadh iarchurtha	29,900			
	Forlíontach	115,360			
			1,607,122	**1,484,613**	**1,306,053**

Barrachas

Dlitear barrachas na suime a soláthraíodh os cionn na glansuime a caitheadh a ghéilleadh don Státchiste. Faoi alt 91 den Acht Airgeadais, 2004, féadfar gach cuid d'aon leithreasaí neamhchaite le haghaidh seirbhísí soláthair caipitil, nó aon chuid díobh, a thabhairt anonn lena gcaitheamh an bhliain dár gcionn. Tugadh €27.5 milliún de leithdháiltí neamhchaite i ndáil leis na gnéithe caipitil den Vóta anonn go dtí 2023 (nóta 6.7).

	2022	**2021**
	€	**€**
Barrachas	122,509,275	187,877,467
Géilleadh iarchurtha	(27,500,000)	(29,900,000)
Barrachas le géilleadh	**95,009,275**	**157,977,467**

Brendan Gleeson
Oifigeach Cuntasaíochta
An Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

26 Meán Fómhair 2023

Nótaí leis an gCuntas Leithreasa

Nóta 1 Ráiteas faoin gCostas Oibriúcháin 2022

		2022	2021
	€000	€000	€000
Costas an chláir		1,562,420	1,392,409
Pá		225,624	211,253
Neamhphá		105,365	89,056
Ollchaiteachas		**1,893,409**	**1,692,718**
Lúide			
Leithreasaí-i-gcabhair		**408,796**	**386,665**
Glanchaiteachas		**1,484,613**	**1,306,053**
Athruithe ar shócmhainní caipitiúla			
Ceannacháin airgid thirim	(5,120)		
Gnóthachan ar dhiúscairt	(55)		
Diúscairtí airgid thirim	55		
Dímheas	3,013	(2.107)	(1,560)
Athruithe ar ghlansócmhainní reatha			
Méadú ar fhabhruithe deiridh	51,872		
Méadú ar fhardail	(842)	51,030	6,106
Caiteachas díreach		**1,535,536**	**1,310,599**
Caiteachas a tabhaíodh in áit eile			
Glanchaiteachas ar sheirbhísí gaolmhara (nóta 1.1)		90,308	82,773
Measchíosanna		8,027	8,026
Glanchostas an chláir		**1,631,871**	**1,401,398**

1.1 Glanchaiteachas ar sheirbhísí gaolmhara

Tá suim an ghlanchaiteachais ar sheirbhísí gaolmhara comhdhéanta de na suimeanna seo a leanas maidir le Vóta 30 a tabhaíodh in áit eile.

		2022	2021
		€000	€000
Vóta 9	Oifig na gCoimisinéirí Ioncaim	17	6
Vóta 12	Aoisliúntas agus Liúntais Scoir	84,240	78,077
Vóta 13	Oifig na nOibreacha Poiblí	4,904	3,476
Vóta 18	An Oifig Náisiúnta um Sheirbhísí Comhroinnte	380	371
Vóta 20	An Garda Síochána	19	—
Vóta 43	Oifig Phríomhoifigeach Faisnéise an Rialtais	507	560
An Príomh-Chiste – pinsin na n-airí		241	283
		90,308	**82,773**

Nóta 2 Ráiteas faoin Staid Airgeadais amhail an 31 Nollaig 2022

	Nóta	2022	2021
		€000	€000
Sócmhainní caipitil	2.1	10,598	8,491
Sócmhainní reatha			
Banc agus airgead tirim	2.2	107,883	166,402
Fardail	2.3	2,909	2,067
Ioncam fabhraithe:			
Maoiniú CETFT atá dlite ó AE		125,819	158,537
Suimeanna eile atá dlite ó AE		4,453	5,162
Ró-íocaíochtaí scéime	6.2	1,743	668
Dlite le haghaidh seirbhísí		10,175	11,027
Réamhíocaíochtaí	2.4	34,596	39,059
Iarmhéideanna dochair eile	2.5	7,133	542
Iomlán na sócmhainní reatha		**294,711**	**383,464**
Lúide dliteanais reatha			
Costais fabhraithe	2.6	33,112	18,908
Ioncam iarchurtha		5	4
Iarmhéideanna creidmheasa eile	2.7	32,337	28,920
Glanmhaoiniú státchiste	2.8	82,679	138,024
Iomlán na ndliteanas reatha		**148,133**	**185,856**
Glansócmhainní reatha		146,578	197,608
Glansócmhainní		**157,176**	**206,099**
Arna léiriú ag:			
Cuntas maoinithe stáit	2.9	**157,176**	**206,099**

2.1 Sócmhainní caipitil

	Trealamh TF	Mótarfheithiclí agus innealra eile	Troscán agus feistis	Trealamh oifige agus trealamh eile	Iomlán
	€000	€000	€000	€000	€000
Ollsócmhainní					
Costas nó luacháil ag an 1 Eanáir 2022	4,818	6,935	118	23,370	35,241
Breiseanna	2,829	741	—	1,550	5,120
Diúscairtí	—	(163)	—	(2,245)	(2,408)
Costas nó luacháil ag an 31 Nollaig 2022	**7,647**	**7,513**	**118**	**22,675**	**37,953**
Dímheas carntha					
Iarmhéid tosaigh ag an 1 Eanáir 2022	2,541	5,052	26	19,131	26,750
Dímheas don bhliain	957	517	12	1,527	3,013
Dímheas ar dhiúscairtí	—	(163)	—	(2,245)	(2,408)
Dímheas carnach ag an 31 Nollaig 2022	**3,498**	**5,406**	**38**	**18,412**	**27,355**
Glansócmhainní ag an 31 Nollaig 2022	**4,149**	**2,107**	**80**	**4,263**	**10,598**
Glansócmhainní ag an 31 Nollaig 2021	2,277	1,883	92	4,239	8,491

Nótaí [a] Níl luachálacha ar an talamh agus na foirgnimh faoi úinéireacht an Stáit atá á rialú nó á mbainistiú ag an Roinn. Tá siad sin liostaithe in Aguisín A.

2.2 Banc agus airgead tirim

ag an 31 Nollaig	2022 €000	2021 €000
Iarmhéideanna ag an bPámháistir Ginearálta	107,553	165,934
Iarmhéideanna cuntais bainc tráchtála	330	468
	107,883	**166,402**

2.3 Fardail

ag an 31 Nollaig	2022 €000	2021 €000
Soláthairtí tréidliachta	2,541	1,743
Beostoc	312	276
Fardal talmhaíochta	39	39
Trealamh sábháilteachta	17	9
	2,909	**2,067**

2.4 Réamhíocaíochtaí

ag an 31 Nollaig	2022 €000	2021 €000
Ranníocaíochtaí leis an gClár Domhanda Bia (nóta 6.6)	25,000	25,000
Deontais taighde, cháilíochta agus deimhniúcháin	5,499	7,892
Teicneolaíocht bainistíochta faisnéise	3,163	3,543
Scéim Iasachta d'Fhás sa Todhchaí	—	1,114
Eile	667	1,032
Síntiúis	267	478
	34,596	**39,059**

2.5 Iarmhéideanna dochair eile

ag an 31 Nollaig	2022	2021
	€000	**€000**
Airleacain tuarastail	2	3
Óinchistí agus costais taistil in-fhorchúitithe	143	69
Réamhíocaíochtaí le OOP	795	470
Na Coimisinéirí Ioncaim	6,193	—
	7,133	**542**

2.6 Costais fhabhraithe

ag an 31 Nollaig	2022	2021
	€000	**€000**
Fabhruithe sonracha clár	29,800	16,701
Costais riaracháin	1,826	1,278
Seirbhísí agus tacaíocht TF	1,486	929
	33,112	**18,908**

2.7 Iarmhéideanna creidmheasa eile

ag an 31 Nollaig	2022	2021
	€000	**€000**
Suimeanna atá dlite don Stát		
Cáin ioncaim	3,585	3,299
Árachas sóisialach pá-choibhneasa	2,234	2,041
Cáin shiarchoinneálach	2,825	1,887
Cáin bhreisluacha	1,680	1,149
Cáin conarthaí iomchuí	10	23
Ranníocaíochtaí pinsin	1,834	402
Cáin mhaoine áitiúil	165	20
Muirear sóisialach uilíoch	702	644
	13,035	9,465
Urrúis	2,800	3,052
Táillí ceadúnaithe lotnaidicídí	423	375
Airleacain AE	13,221	11,797
Ilghnéitheach	2,858	4,231
	32,337	**28,920**

2.8 Glanmhaoiniú Státchiste

ag an 31 Nollaig	**2022**	**2021**
	€000	**€000**
Barrachas le géilleadh	95,009	157,977
Géilleadh iarchurtha	27,500	29,900
Deontas ón státchiste nár tarraingíodh	(39,830)	(49,853)
Glanmhaoiniú Státchiste	**82,679**	**138,024**
Arna léiriú ag:		
Féichiúnaithe		
Banc agus airgead tirim	107,883	166,402
Iarmhéideanna dochair: fionraí	7,133	542
	115,016	166,944
Creidiúnaithe		
Dlite don Stát	(13,035)	(9,465)
Iarmhéideanna creidmheasa: fionraí	(19,302)	(19,455)
	(32,337)	(28,920)
	82,679	**138,024**

2.9 Cuntas maoinithe stáit

	Nóta		**2022**	**2021**
		€000	**€000**	**€000**
Iarmhéid ag an 1 Eanáir			206,099	217,765
Eisíocaíochtaí ón Vóta				
Soláthar meastacháin	Cuntas	1,607,122		
Géilleadh iarchurtha	Cuntas	(27,500)		
Barrachas le géilleadh	Cuntas	(95,009)		
Glanvóta			1,484,613	1,306,053
Caiteachas (airgead tirim) a tabhaíodh in áit eile	1.1		90,308	82,773
Míreanna neamhairgid – coigeartú le haghaidh fíorú sócmhainní agus le haghaidh tairseach tuairiscithe sócmhainní	2.1		—	(7,120)
Caiteachas neamhairgid – measchíos	1		8,027	8,026
Glanchostas an chláir	1		(1,631,871	(1,401,398)
Iarmhéid ag an 31 Nollaig			**157,176**	**206,099**

2.10 Ceangaltais

Ceangaltais dhomhanda ag an 31 Nollaig	**2022** **€000**	**2021** **€000**
Soláthar earraí agus seirbhísí	92,452	146,680
Cláir deontas neamhchaipitil	584,366	448,490
Cláir deontas caipitil	745,921	662,035
Mórthionscadal caipitil	—	70
Iomlán na gceangaltas is in-fhorfheidhmithe le dlí	**1,422,739**	**1,257,275**

Ceangaltais cláir deontas neamhchaipitil

	Dlite in 2023 **€000**	**Blianta ina dhiaidh sin** **€000**	**2022 Iomlán** **€000**	**2021 Iomlán** **€000**
Deontais don earnáil orgánach	53,474	213,321	266,795	26,589
Scéim agra-chomhshaoil ghlas, ísealcharbóin	39,618	5,029	44,647	235,155
Scéimeanna faoi stiúir áitiúil – reatha	29,609	49,006	78,615	29,620
An Clár Domhanda Bia	—	25,000	25,000	50,000
Taighde bia	20,200	45,436	65,636	67,728
Scéim Feabhsaithe Caorach	19,550	3,450	23,000	—
Beart ionchorpraithe tuí	10,000	40,000	50,000	517
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh	6,749	4,075	10,824	5,096
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh – babhta nua	5,871	1,957	7,828	5,567
Clár sonraí mairteola agus géanómaíochta	3,812	—	3,812	4,775
Leas caorach	2,500	1,281	3,781	21,360
Treoirscéim REAP	2,048	—	2,048	—
CCB Reatha	706	—	706	—
Comhpháirtíocht nuálaíochta Eorpach	188	—	188	485
Íocaíochtaí blianachta talún	149	1,116	1,265	1,351
Bainne agus torthaí scoile	111	—	111	222
REPS SM4 bruachánach	93	—	93	—
Aistriú eolais	17	—	17	25
Iomlán na gceangaltas is in-fhorfheidhmithe le dlí	**194,695**	**389,671**	**584,366**	**448,490**

Ceangaltais clár deontas caipitil

	2022 €000	2021 €000
Iarmhéid oscailte	662,035	617,319
Deontais a íocadh sa bhliain	(207,017)	(186,737)
Ceangaltais nua	339,089	282,553
Dí-cheangaltais deontas	(48,186)	(51,100)
Iarmhéid deiridh	**745,921**	**662,035**

Ceangaltais clár deontas caipitil

	2022			2021
	Dlite in 2023 **€000**	**Blianta ina dhiaidh sin** **€000**	**Iomlán** **€000**	**Iomlán** **€000**
Foraoisiú	83,267	455,627	538,894	509,726
Scéimeanna spriocdhírithe um nuachóiriú talmhaíochta	41,355	—	41,355	75,044
An clár caipitil um Lárionaid Cuanta Iascaigh	31,404	19,152	50,556	20,702
CBSÉ – Scéim Iasachta Brexit	18,267	12,800	31,067	3,385
CCB Caipitil	14,439	—	14,439	—
Scéim gairneoireachta	4,000	1,497	5,497	3,721
An tIonad Náisiúnta um Thaighde agus Nuálaíocht Inbhuanaitheachta Talmhaíochta (INTNIT)	3,072	5,471	8,543	—
Athchóiriú cóiríochta mac léinn Bhéal Átha hÉis	2,900	—	2,900	—
Scéim prátaí síl/sliste	619	—	619	—
Scéimeanna faoi stiúir áitiúil – caipiteal	78	—	78	24
An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh – caipiteal	63	—	63	3,933
Tionscnamh bia LEADER	4,000	1,986	5,986	10,500
Deontais infheistíochta caipitil	17,000	28,924	45,924	35,000
Iomlán na gceangaltas is in-fhorfheidhmithe le dlí	**220,464**	**525,457**	**745,921**	**662,035**

Ceangaltais mórthionscadal caipitil

Tionscadal	Caiteachas carnach go dtí an 31 Nollaig 2021 €000	Caiteachas in 2022 €000	Ceangaltais tionscadail i mblianta ina dhiaidh sin €000	Caiteachas ionchasach iomlán i rith shaolré an tionscadail 2022 €000	Caiteachas ionchasach iomlán i rith shaolré an tionscadail 2021 €000
Tionscadal feabhsúcháin Inis Sionnach	25,787	74	—	25,861	25,857

2.11 Dliteanais theagmhasacha

Oibríochtaí AE

1. Tá an Roinn ar an eolas faoi fhionraí shealadach faoi Chlár Oibriúcháin CEMI na hÉireann mar gheall ar mhoill ar chur chun feidhme chóras pointí AE a cheanglaítear faoi Rialacháin AE.

   In 2018, chuir an Coimisiún Eorpach íocaíochtaí forchúitimh le hÉirinn ar fionraí le haghaidh caiteachas rialaithe agus forfheidhmithe agus bhí €29.321 milliún á choinneáil siar aige in íocaíochtaí ar fionraí amhail ag deireadh 2022.

   Tá rialacháin tugtha isteach ag an Aire ó shin a chomhlíonann na ceanglais ábhartha go hiomlán maidir le córas pointí do shealbhóirí ceadúnais bád iascaireachta mara. Tá na nósanna imeachta dá bhforáiltear faoi na rialacháin seo i bhfeidhm anois.

   An tAcht Iascaigh Mhara (Forálacha Ilghnéitheacha), 2022, a síníodh ina dhlí i mí an Mhárta 2022 agus ar cuireadh tús leis i mí na Bealtaine 2022, rinneadh foráil leis do chóras pointí comhchosúil do Mháistrí soithí iascaireachta. Cuireadh bearta riaracháin agus socruithe i bhfeidhm ó shin chun an córas pointí a fhorfheidhmiú. Ba iad sin na céimeanna deiridh maidir le coinníollachtaí ex-ante do chlár CEMI a chomhlíonadh.

   Chun deireadh a chur leis an bhfionraí, ní mór don Choimisiún Eorpach a bheith sásta go bhfuil na bearta a glacadh sách láidir. Tá gach iarracht á déanamh ag Éirinn faisnéis a sholáthar chun cabhrú leis an bpróiseas bailíochtaithe seo. Foráiltear le Rialacháin AE nach mór don Choimisiún na híocaíochtaí ar fionraí a scaoileadh nuair a chomhlíonann Éire ceanglais an chórais pointí go hiomlán.

2. Tá an Roinn ar an eolas faoi smachtbhannaí féideartha i ndáil le hábhair a sainaithníodh tar éis Fiosrúchán Riaracháin de bhun Airteagal 102(2) de Rialachán 1224/2009 ó AE um Rialú maidir le cúrsaí rialaithe iascaigh mara. Tá an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara, atá neamhspleách maidir le cúrsaí oibriúcháin, ag obair chun aghaidh a thabhairt ar na fionnachtana. Tá nádúr agus uainiú aon dliteanas féideartha éiginnte fós.

   Ag leanúint ar aghaidh ó Iniúchadh ón gCoimisiún in 2018, fuair Éire cinneadh foirmiúil maidir le rún an Choimisiúin chun fiosrúchán riaracháin a dhéanamh faoi Airteagal 102(2) de Rialachán 2009 ó AE um Rialú ar Iascach chun meastóireacht a dhéanamh ar chumas na hÉireann rialacha an Chomhbheartais Iascaigh (CBI) a chur i bhfeidhm. Cuireadh fionnachtana an fhiosrúcháin in iúl d'Éirinn i mí na Nollag 2020. Is ceisteanna forfheidhmithe dlí d'údaráis rialaithe na hÉireann iad monatóireacht agus rialú soithí iascaireachta laistigh de Chrios Iascaigh Eisiach na hÉireann. Faoin Acht Iascaigh Mhara agus Dlínse Muirí 2006, is don Údarás um Chosaint Iascaigh Mhara (ÚCIM) agus don tSeirbhís Chabhlaigh amháin gach saincheist oibríochta den chineál seo.

   Go príomha, shainaithin an Coimisiún easnaimh a bhain le rialú éifeachtach na n-iascach peiligeach, saincheisteanna a bhain le tearcthuairisciú ar ghabhálacha na speiceas sin; córas smachtbhannaí neamhleor agus neamhéifeachtach do chionta a dhéanann oibreoirí; agus easpa rialaithe agus forghníomhaithe ar ghabhálacha tuinnín ghoirm ag soithí áineasa.

Chuir an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara (ÚCIM), le tacaíocht ó oifigigh na Roinne, nuair a bhí sé tairbheach, tús le próiseas caidrimh le Coimisiún AE. Mar gheall ar an idirchaidreamh leis an gCoimisiún, rinneadh meastóireacht iomlán ar fhionnachtana an Fhiosrúcháin agus breithniú ar na gníomhartha a shainaithin an Coimisiún. Táthar ag fanacht faoi láthair ar ghníomhaíocht fhoirmiúil ón gCoimisiún maidir le haon chéimeanna eile a fhéadfaidh sé a ghlacadh. Tuigtear, áfach, go measann ÚCIM gur thug sé aghaidh go mór ar na teipeanna a shainaithin DG Mare in Iniúchadh 2018 agus ar fhionnachtana an Fhiosrúcháin Riaracháin.

3. Tá an Roinn ar an eolas freisin faoi dhícheaduithe féideartha maidir leis na próisis iniúchta seo a leanas atá ar siúl. Tá suim nó uainiú iarbhír aon dliteanais ionchasaigh éiginnte.

   - Iniúchadh ANC 2021 — An 23.03.2023, d'iarr Ard-Stiúrthóireacht na Talmhaíochta agus na Forbartha Tuaithe (DG AGRI) seasamh nuashonraithe maidir le líon na dtairbhithe agus an tsuim i ndáil le blianta éilimh 2019-2021. Eisíodh freagra leis na suimeanna nuashonraithe chuig DG AGRI an 08.05.2023. An 05.09.2023, d’iarr DG AGRI nuashonrú breise ar an staid maidir le blianta éilimh 2019 – 2021. Tá freagra le heisiúint chuig DG AGRI faoin 29.09.2023.

   - IACS EAFRD 2022 – RDP 2014-2020, ANC, SWS, BDGP, GLAS, Organics, Burren — DG AGRI, an 24.05.2023, d'iarr sé tábla frámaí ama GLAS 1, 2 & 3 don bhliain 2020. Thug DAFM an fhaisnéis do DG AGRI an 25.05.2023. Fuarthas litir chlabhsúir an 22.09.2023 ó DG AGRI á rá gur measadh go raibh an t-iniúchadh críochnaithe gan aon cheartuithe airgeadais.

   - Ráiteas Dearbhaithe 2022 don bhliain airgeadais 2021 (CETFT) – SWS & GLAS – rinneadh iniúchadh ECA idir an 26.09.2022 agus an 30.09.2022. Fuarthas litir chlabhsúir an 23.03.2023 le tuairimí maidir le SWS agus GLAS. D'oscail DG AGRI fiosrúchán de bhun an iniúchta (DAS CL 13894).

   - DAS CL 13894 — D'iarr DG AGRI faisnéis maidir leis na barúlacha ó ECA ina Ráiteas um Iniúchadh Dearbhaithe 2022. Cuireadh an fhaisnéis is déanaí ar fáil do DG AGRI i mí Iúil 2023. Táthar ag fanacht le nuashonrú ó DG AGRI.

Eile

Tá baint ag an Roinn le roinnt imeachtaí dlí atá ar feitheamh a d’fhéadfadh dliteanais a chruthú, ag brath ar thoradh na dlíthíochta. Tá suim iarbhír nó uainiú aon dliteanas féideartha éiginnte.

Nóta 3 Caiteachas Vóta

Anailís ar chaiteachas riaracháin

Leithroinneadh an caiteachas riaracháin atá leagtha amach thíos ar fud na gclár ar mhaithe le costais iomlána na gclár a chur i láthair.

				2022		2021
				Soláthar meastacháin	**Toradh**	**Toradh**
				€000	**€000**	**€000**
i	Tuarastail, pá agus liúntais					
		Bunaidh	225,300			
		Forlíontach	2,300			
				227,600	225,624	211,253
ii	Taisteal agus cothú					
		Bunaidh	8,304			
		Forlíontach	(500)			
				7,804	7,260	5,400
iii	Oiliúint agus forbairt agus speansais theagmhasacha					
		Bunaidh	9,193			
		Forlíontach	(2,400)			
				6,793	5,803	5,357
iv	Seirbhísí poist agus teileachumarsáide			5,570	5,248	4,348
v	Trealamh oifige agus seirbhísí TF seachtracha					
		Bunaidh	64,519			
		Forlíontach	3,400			
				67,919	65,822	48,489
vi	Costais áitribh oifige					
		Bunaidh	21,910			
		Forlíontach	(2,950)			
				18,960	10,316	15,456
vii	Comhairleoireacht agus athbhreithnithe ar luach ar airgead agus ar pholasaithe			168	124	192
viii	Bearta forlíontacha do AE			924	821	1,088
ix	Seirbhísí saotharlainne			10,752	9,971	8,726
				346,490	**330,989**	**300,309**

Difríochtaí suntasacha

Leagtar amach anseo a leanas na cúiseanna le difríochtaí suntasacha i gcaiteachas Riaracháin (+/- 25% agus €100,000).

iii Oiliúint agus forbairt agus speansais theagmhasacha

Soláthar meastacháin €9.193 milliún; toradh €5.803 milliún

Tharla an t-easnamh caiteachais de €3.39 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar roinnt fachtóirí. Rinneadh coigilteas de €334,000 san oiliúint, toisc gur fhan an oiliúint ar líne agus nár baineadh amach caiteachas buiséadaithe ar chruinnithe agus ar sheimineáir.

Rinneadh coigilteas de €200,000 i soláthar cuntasaíochta teicniúil a cheadaigh caillteanais airgeadra eachtraigh nach raibh ag teastáil.

Ina theannta sin, ní raibh gá le soláthar de €1.39 milliún a rinneadh do chásanna dlí féideartha.

vi Costais áitribh oifige

Soláthar meastacháin €21.91 milliún; toradh €10.316 milliún

Tharla an t-easnamh caiteachais de €11.594 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar roinnt fachtóirí.

Maidir leis na háiseanna iar-Brexit ag Calafort Bhaile Átha Cliath, agus mar gheall ar chastacht na gceanglas agus ar chomhroinnt na n-acmhainní idir gníomhaireachtaí, tá athbhreithniú á dhéanamh ar bhonneagar Chalafort Bhaile Átha Cliath. Féadfar eisíocaíocht réamh-mheasta 2022 a chur i gcrích in 2023.

I dtús, measadh oibriú cumaisc a bheith i bhfeidhm in R2 de 2022, ach leasaíodh an dáta sin go R4. Is é an toradh a bhí air sin ná coigilteas maidir le costas cóiríochta oifige agus troscán agus feisteas gaolmhar. Is dócha go mbeidh an caiteachas sin á bhrú isteach sa bhliain 2023 anois. Ina theannta sin, bhíothas ag súil go mbeadh gá le riachtanais bhreise stórála taifead lasmuigh den láthair in 2022 chun an fhoireann a thabhairt ar ais go timpeallacht na hoifige, ach níor tharla sé sin go fóill.

In 2021, tháinig méadú ar an gcaiteachas a bhain le glanadh conartha mar gheall ar phaindéim Covid-19. Is deacair caiteachas sa réimse seo a thuar. Tháinig laghdú ar an gcaiteachas seo in 2022 mar gheall ar líon laghdaithe na n-iarratas domhainghlanta.

Cuireadh moill ar chaiteachas eile mar gheall ar shaincheisteanna slabhra soláthair maidir le soláthar páirteanna agus seirbhísí.

Clár A Sábháilteacht Bia, Sláinte Ainmhithe agus Plandaí agus Leas Ainmhithe

				2022	2021
			Soláthar meastacháin	Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
A.1	Riarachán – pá				
	Bunaidh	131,667			
	Forlíontach	2,300			
			133,967	131,856	123,458
A.2	Riarachán − neamhphá		74,947	63,516	55,877
A.3	Sábháilteacht bia, sláinte ainmhithe agus plandaí agus leas ainmhithe				
	Bunaidh	135,101			
	Forlíontach	6,500			
			141,601	137,432	122,322
			350,515	**332,804**	**301,657**

Clár B Tacaíocht agus Rialuithe Feirme/Earnála

				2022		2021
				Soláthar meastacháin	Toradh	Toradh
			€000	€000	€000	€000
B.1	Riarachán − pá			64,428	64,521	60,411
B.2	Riarachán − neamhphá					
		Bunaidh	31,385			
		Forlíontach	(2,450)			
				28,935	28,574	22,458
B.3	Scéimeanna agra-chomhshaoil					
		Bunaidh	336,178			
		Forlíontach	(45,700)			
				290,478	268,570	226,665
B.4	Scéim na limistéar faoi shrianta nádúrtha					
		Bunaidh	250,000			
		Forlíontach	(3,000)			
				247,000	246,451	246,812
B.5	Talmhaíocht agus bia (feirm) a fhorbairt					
		Bunaidh	32,578			
		Géilleadh iarchurtha	29,900			
		Forlíontach	12,650			
				75,128	65,581	73,158
B.6	Scéimeanna inbhuanaitheachta mairteola			85,791	72,510	78,068
B.7	Aistriú eolais			25	1	58
B.8	Scéim leasa ainmhithe do chaoirigh					
		Bunaidh	19,500			
		Forlíontach	(1,500)			
				18,000	17,562	17,881
B.9	Scéim luathscoir					
		Bunaidh	–			
		Forlíontach	33			
				33	12	(27)
B.10	Foraoiseacht agus bithfhuinneamh					
		Bunaidh	100,000			
		Forlíontach	(8,100)			
				91,900	74,086	69,567

				2022	2021
			Soláthar meastacháin	Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
B.11	Costais rialaithe agus scéimeanna tacaíochta eile				
	Bunaidh	16,467			
	Forlíontach	1,156			
			17,623	15,548	14,556
B.12	Scéimeanna eile				
	Bunaidh	112			
	Forlíontach	98,800			
			98,912	96,193	93
B.13	Bearta cánach carbóin				
	Bunaidh	3,000			
	Forlíontach	500			
			3,500	3,465	14,214
			1,021,753	**953,074**	**823,914**

Difríochtaí suntasacha

Leagtar amach anseo a leanas na cúiseanna atá le difríochtaí suntasacha i gcaiteachas clár (+/- 5% agus €100,000). Ar an iomlán, bhí an glanchaiteachas maidir le Clár B €16.290 milliún níos ísle ná mar a soláthraíodh ar dtús. Míníodh an difríocht de €2.718 milliún i gcaiteachas riaracháin cheana féin. Na nithe seo a leanas go príomha ba chúis le hiarmhéid an difir de €13.572 milliún.

B.3 Scéimeanna agra-chomhshaoil

Soláthar meastacháin €336.178 milliún; toradh €268.57 milliún

Tharla an t-easnamh caiteachais de €67.608 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar choigilteas ar fud roinnt scéimeanna, go príomha mar seo a leanas.

Tháinig coigilteas de €10 milliún chun cinn sa Scéim Ghlas Agra-Chomhshaoil Ísealcharbóin (GLAS) mar gheall ar laghdú ar líon na n-iarratasóirí gníomhacha ar thráinsí GLAS 1 agus GLAS 2 agus laghdú ar líon na rannpháirtithe gníomhacha in GLAS 3.

Tháinig coigilteas de €13.73 milliún chun cinn i dtionscnaimh agra-chomhshaoil, go háirithe sa scéim samplála ithreach a raibh dúshláin soláthair roimpi. Tháinig coigilteas de €4.79 milliún chun cinn sa Staidéar Timpeallachta Feirme. B’éigean suirbhéanna don Staidéar a chur siar go dtí samhradh 2023 le gur féidir iad a dhéanamh le linn na tréimhse suirbhéireachta is fearr ó thaobh measúnú bithéagsúlachta agus gnáthóige de.

Tháinig coigilteas €36.142 milliún le hIonstraim Téarnaimh an Aontais Eorpaigh (EURI) chun cinn, go príomha de bharr na

géarchéime costais maireachtála agus saincheisteanna soláthair a raibh tionchar áirithe acu ar chríochnú na dtionscadal. Mar thoradh ar chostais mhéadaitheacha sa tionscal tógála, tá oibreacha réamh-mheasta á gcur siar nó á ngearradh siar ag roinnt iarratasóirí.

B.5 Talmhaíocht agus bia (feirm) a fhorbairt

Soláthar meastacháin €62.478 milliún; toradh €65.581 milliún

Tharla an farasbarr caiteachais de €3.103 milliún chun cinn toisc go raibh na scéimeanna caipitil i bhfo-mhírcheann B.5 bunaithe ar éileamh. Léiríonn an caiteachas deiridh líon na n-iarratas a próiseáladh in 2022.

B.6 Scéimeanna inbhuanaitheachta mairteola

Soláthar meastacháin €85.791 milliún; toradh €72.51 milliún

Is é is cúis leis an easnamh caiteachais de €13.281 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh do scéimeanna mairteola go raibh scéim idirthréimhseach ann in 2021 don Chlár Sonraí Mairteola agus Géanómaíochta (CSMG). Tháinig laghdú ar líon na rannpháirtithe gníomhacha ó CSMG I sa scéim idirthréimhseach seo in 2021.

B.8 Scéim leasa ainmhithe do chaoirigh

Soláthar meastacháin: €19.5 milliún; toradh €17.562 milliún

Na nithe seo a leanas ba chúis leis an easnamh caiteachais de €1.938 milliún: ag eascairt as an síneadh ama a cuireadh leis an scéim, agus mar aitheantas do na hathruithe ar phróifíl na dtréad do rannpháirtithe sa scéim le himeacht ama, leasaíodh an bonn le haghaidh íocaíochta faoin scéim go dtí an ceann ab airde dá n-uimhir thagartha reatha nó ná dtuairisceán daonáirimh caorach 2017. Mar thoradh ar an athrú sin, tháinig méadú ar líon na gcaorach pórúcháin a bhí i dteideal íocaíochta faoin scéim. Mar sin féin, braitheann an íocaíocht iarbhír ar ráta rannpháirtíochta na scéime, ar rannpháirtithe a bheith ag coinneáil an lín riachtanaigh caorach pórúcháin agus ar rannpháirtithe ag cur a gcuid gníomhartha leasa scéime roghnaithe i gcrích.

B.10 Foraoiseacht agus bithfhuinneamh

Soláthar meastacháin €100 milliún; toradh €74.086 milliún

Tharla an t-easnamh caiteachais de €25.914 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh go príomha mar gheall ar easnamh de €25 mhilliún i gcaiteachas caipitil. Tá an scéim bunaithe ar éileamh agus bhí soláthar déanta i meastachán 2022 do phlandáil 8,000 heicteár faoin scéim, ach níor tharla sé sin.

B.11 Costais rialaithe agus scéimeanna tacaíochta eile

Soláthar meastacháin €16.467 milliún; toradh €15.548 milliún

Tháinig an t-easnamh caiteachais de €919,000 i gcomparáid leis an meastachán bunaidh chun cinn go príomha mar gheall ar chostais níos ísle a bhain le forbairt an Chórais Monatóireachta Limistéir, córas a úsáidfear chun monatóireacht a dhéanamh ar incháilitheacht talún faoin Scéim Tacaíochta Bun-Ioncaim (BISS) agus Limistéir faoi Shrianta Nádúrtha (ANC) sa bhliain 2023.

B.12 Scéimeanna eile

Soláthar meastacháin €112,000; toradh €96.193 milliún

Tharla an róchaiteachas de thart ar €96.081 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh de bharr scéimeanna a tugadh isteach mar fhreagra ar dheacrachtaí tionscail agus luaineacht an mhargaidh tar éis ionradh na hÚcráine. Ba iad an dá phríomhbheart a tugadh isteach ná an Scéim Tacaíochta Farae ar luach €83.154 milliún agus an Scéim Dreasachta Curaíochta ar luach €8.556 milliún.

B.13 Bearta cánach carbóin

Soláthar meastacháin €3 mhilliún; toradh €3.465 milliún

Tharla an farasbarr caiteachais de €465,000 i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar mhaoiniú a soláthraíodh do Theagasc chun trealamh tomhais gás ceaptha teasa (GCT) a fháil.

Clár C Beartas agus Straitéis

			2022		2021
		Soláthar meastacháin		Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
C.1	Riarachán − pá		18,360	18,387	17,216
C.2	Riarachán − neamhphá		7,935	6,841	5,706
C.3	Taighde, cáilíocht agus deimhniú				
	Bunaidh	30,983			
	Forlíontach	8,053			
			39,036	39,027	29,510
C.4	Forbairt agus cur chun cinn na talmhaíochta agus an bhia (neamhfheirm)				
	Bunaidh	18,906			
	Forlíontach	(4,300)			
			14,606	12,417	5,567
C.5	Deontas do Theagasc				
	Bunaidh	152,677			
	Forlíontach	(940)			
			151,737	148,957	141,943
C.6	Deontas do Bhord Bia		53,000	52,300	51,550
C.7	An Ciste um Rásaíocht Capall agus Con				
	Bunaidh	89,700			
	Forlíontach	4,700			
			94,400	94,231	96,000
C.8	Ciste Nuálaíochta agus Forbartha Tuaithe Cedra				
	Bunaidh	1,500			
	Forlíontach	1,800			
			3,300	1,467	1,487
C.9	Tabhartais cúnaimh bia – An Clár Domhanda Bia				
	Bunaidh	—			
	Forlíontach	25,000			
			25,000	25,000	25,000
C.10	Scéimeanna iasachta CBSÉ				
	Bunaidh	13,200			
	Forlíontach	4,500			
			17,700	17,532	16,198

				2022	2021
			Soláthar meastacháin	Toradh	Toradh
		€000	€000	€000	€000
C.11	Seirbhísí eile				
	Bunaidh	16,697			
	Forlíontach	1,714			
			18,411	14,513	12,669
			443,485	**430,672**	**402,846**

Difríochtaí suntasacha

Leagtar amach anseo a leanas na cúiseanna le difríochtaí suntasacha i gcaiteachas clár (+/- 5% agus €100,000). Ar an iomlán, bhí an glanchaiteachas maidir le Clár C €27.714 milliún níos airde ná mar a soláthraíodh ar dtús. Míníodh an gannchaiteachas de €1.067 milliún i gcaiteachas riaracháin cheana féin. Tharla iarmhéid an róchaiteachais fritháirithe de €28.781 milliún go príomha mar gheall ar an méid seo a leanas.

C.3 Taighde, cáilíocht agus deimhniú

Soláthar meastacháin €30.983 milliún; toradh €39.027 milliún

Is féidir an caiteachas méadaithe de €8.044 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh a chur i leith thús mhaoiniú na Roinne do Bhord Bia chun cabhrú leis an Scéim Dearbhaithe Mairteola agus Uaineola Inbhuanaithe do 2023 a mhaoiniú agus le haghaidh oibreacha forbartha caipitil ag Cónaidhm Phórú Eallaigh na hÉireann (CPEÉ).

C.4 Forbairt agus cur chun cinn na talmhaíochta agus an bhia (neamhfheirm)

Soláthar meastacháin €18.906 milliún; toradh €12.417 milliún

Is mar gheall ar na nithe seo a leanas go príomha a tharla an t-easnamh caiteachais de €6.489 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh.

Tháinig coigilteas de €2.924 milliún chun cinn i Scéim Infheistíochta Caipitil Brexit, arna feidhmiú ag Fiontraíocht Éireann, mar is féidir le scéimeanna infheistíochta caipitil a bheith casta agus ullmhúchán agus pleanáil shuntasach a éileamh. Beidh an Scéim ar siúl ar feadh roinnt blianta agus tarraingeofar anuas maoiniú de réir mar a chríochnófar tionscadail chaipitil.

Tháinig coigilteas de €3.3 milliún chun cinn nuair a bunaíodh oifig nua an Ombudsman Náisiúnta Bia. I bhfianaise chastacht an phróisis reachtaigh, níorbh fhéidir an oifig a bhunú in 2022. Mar bheart eatramhach, ba iad oifigigh de chuid na Roinne na baill foirne den údarás, mar sin ní raibh gá le haon mhaoiniú ón leithdháileadh i mbuiséad an Ombudsman Náisiúnta Bia le haghaidh soláthar foirne, áitribh nó seirbhísí coimhdeacha in 2022.

C.7 An Ciste um Rásaíocht Capall agus Con

Soláthar meastacháin €89.7 milliún; toradh €94.231 milliún

Is mar gheall ar infheistíocht chaipitil i nGraí Náisiúnta na hÉireann a tháinig an méadú ar chaiteachas de €4.531 milliún i gcomparáid leis an gcéad leithdháileadh.

C.9 Tabhartais cúnaimh bia – An Clár Domhanda Bia

Soláthar meastachán €nialas; toradh €25 mhilliún

Tharla an méadú €25 mhilliún ar chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh de bharr réamhíocaíocht i leith ranníocaíocht na hÉireann do 2023 faoin gcomhaontú comhpháirtíochta straitéisí 2022-2024. Rinneadh an íocaíocht sin i mí na Nollag 2022 tar éis iarratas ón gClár Domhanda Bia. Tá an tsuim sin ar áireamh sna réamhíocaíochtaí sa ráiteas faoin staid airgeadais.

C.10 Scéimeanna iasachta Chorparáid Baincéireachta Straitéiseach na hÉireann (CBSÉ)

Soláthar meastacháin €13.2 milliún; toradh €17.532 milliún

Tharla an méadú €4.332 milliún ar chaiteachas i gcomparáid leis an meastachán bunaidh mar gheall ar na ranníocaíochtaí luathaithe ar an Scéim Iasachta Fáis agus Inbhuanaitheachta.

C.11 Seirbhísí eile

Soláthar meastacháin €16.697 milliún; toradh €14.513 milliún

Is mar gheall ar na nithe seo a leanas go príomha a tharla an t-easnamh caiteachais de €2.184 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh.

Tháinig coigilteas de €388,000 chun cinn toisc nach raibh gá leis an soláthar stuama bliantúil do sheirbhísí dlí le linn na bliana. Tháinig coigilteas de €951,000 chun cinn sa Chlár um Fhorbairt Ghairmiúil Leanúnach (FGL) do Chomhairleoirí.

Tháinig coigilteas de €636,000 chun cinn san earnáil capall neamhfholaíochta toisc nach rabhthas in ann roinnt tionscadal ceadaithe a chur ar siúil roimh dheireadh na bliana.

Clár D An Earnáil Bia Mara

				2022		2021
				Soláthar meastacháin	**Toradh**	**Toradh**
			€000	**€000**	**€000**	**€000**
D.1	Riarachán − pá			10,845	10,860	10,168
D.2	Riarachán − neamhphá			7,073	6,434	5,015
D.3	Iascach					
		Bunaidh	55,052			
		Forlíontach	1,580			
				56,632	43,054	36,375
D.4	Deontas d'Fhoras na Mara			45,027	44,439	48,351
D.5	Deontas don Bhord Iascaigh Mhara					
		Bunaidh	62,900			
		Forlíontach	(5,900)			
				57,000	51,065	45,900
D.6	An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara					
		Bunaidh	26,257			
		Forlíontach	(4,156)			
				22,101	20,933	18,042
D.7	Tionscadal feabhsúcháin Inis Sionnach					
		Bunaidh	—			
		Forlíontach	120			
				120	74	450
				198,798	**176,859**	**164,301**

Difríochtaí suntasacha

Leagtar amach anseo a leanas na cúiseanna le difríochtaí suntasacha i gcaiteachas clár (+/- 5% agus €100,000). Ar an iomlán, bhí an glanchaiteachas maidir le Clár D €30.295 milliún níos ísle ná mar a soláthraíodh ar dtús. Míníodh an difríocht de €624,000 i gcaiteachas riaracháin cheana féin. Na nithe seo a leanas go príomha ba chúis le hiarmhéid an difir de €29.671 milliún.

D.3 Iascach

Soláthar meastacháin: €55.052 milliún, toradh €43.054 milliún

Is mar gheall ar na nithe seo a leanas go príomha a tharla an t-easnamh caiteachais de €11.998 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh.

Tháinig coigilteas de €10.861 milliún sa chlár Forbartha Bia Mara chun cinn go príomha mar gheall ar thearc-chaiteachas ar thionscadail ón gCiste Eorpach Muirí agus Iascaigh (CEMI) a bhí á ndéanamh ag Foras na Mara agus ar chostais forbartha córais TF chun CEMI a sheirbhísiú.

D.5 Deontas don Bhord Iascaigh Mhara

Soláthar meastacháin: €62.9 milliún, toradh €51.065 milliún

Is é is cúis leis an easnamh caiteachais de €11.835 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh ná coigilteas de €9.385 milliún mar thoradh ar tharraingt anuas níos ísle ar scéimeanna an Chúlchiste Coigeartaithe Brexit (CCB). Tharla coigilteas de €1.6 milliún de bharr tarraingt anuas níos lú ná mar a bhíothas ag súil leis ar dheontais CEMI.

D.6 An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara

Soláthar meastacháin: €26.257 milliún, toradh €20.933 milliún

Na nithe seo a leanas ba chúis go príomha leis an easnamh caiteachais de €5.324 milliún i gcomparáid leis an meastachán bunaidh.

Pá agus pinsean: is mar gheall ar uainiú moillithe ar earcaíocht na foirne nua agus ar scor níos ísle ná mar a bhíothas ag súil leis a sábháladh €1.709 milliún.

Neamhphá: tharla coigilteas €1.5 milliún go príomha mar gheall ar choigilteas ar thaisteal agus ar chothú de bharr srianta a bhain le Covid-19. Ina theannta sin, bhí táillí dlí agus gairmiúla eile níos ísle ná mar a bhíothas ag súil leis.

CEMI/CEMID: tharla coigilteas de €1.329 milliún mar gheall ar athbhreithniú ar obair TF atá ar siúl i mbliana agus mar gheall ar an moill ar chaiteachas pleanáilte.

Nóta 4 Fáltais

4.1 Leithreasaí-i-gcabhair

		Fo-mhírcheann	2022 Measta	2022 Réadaithe	2021 Réadaithe
			€000	€000	€000
1	Aisghabháil tuarastal, etc., de chuid oifigeach atá ar iasacht do chomhlachtaí seachtracha		720	748	605
2	Éarlaisí agus urrúis a forghéilleadh faoi shocruithe maidir le hidirghabháil, aisíocaíocht easpórtála, etc., de chuid AE		1	43	364
3	Fáltais ó tháillí cigireachta ag monarchana éanlaithe clóis agus feola eile	A.3	17,258	23,223	17,247
4	Fáltais ó tháillí cigireachta tréidliachta le haghaidh onnmhairí beo	A.3	720	1,051	871
5	Fáltais ó tháillí le haghaidh seirbhísí cigireachta áitribh déiríochta	A.3	4,300	4,597	4,712
6	Fáltais ó dhíolachán vacsaíní, beostoc, táirgí feirme, etc., ag an tSaotharlann Taighde Tréidliachta agus feirm i mBaile an Aba; coraintín ag Inis Píc a aisghabháil	A.3	675	536	559
7	Fáltais ó tháillí tástála síolta, táillí deimhniúcháin, táillí ceadúnaithe, lotnaidicídí, táillí clárúcháin, srl. agus fáltais ó Fheirm Bhacastúin	C.3	2,385	2,515	3,415
8	Fáltais ó ranníocaíochtaí feirmeoirí i dtreo an chostais chun galar buaibheach a dhíothú	A.3	7,501	8,299	7,866
9	Fáltais an Choimisiúin Talún		280	228	173
10	Fáltais eile		4,232	6,970	8,445
11	Speansais idirghabhála margaidh agus costais maoiniúcháin le haghaidh bhearta eile rannóg FEOGA (Ráthaíocht)	B.11	975	—	—
12	CETFT (An Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe)	B.4, B.3, B.5 agus B.9	320,000	310,847	311,939
13	An Ciste Tréidliachta	A.3	3,735	3,255	4,711

			2022			2021
		Fo-mhírcheann	Measta		Réadaithe	Réadaithe
			€000	€000	€000	€000
14	Fáltais Ráthaíochta eile AE (Talmhaíocht)	B.11		52	52	41
15	Fáltais ó fhíneálacha agus ó fhorghéillte i ndáil le hiascach mara	D.3		100	—	171
16	Fáltais faoin Acht Imeall Trágha, 1933, agus faoin Acht Maoine Stáit ,1954	D.3		100	139	147
17	Táillí ceadúnais dobharshaothraithe	D.3		406	660	772
18	Fáltais AE do CEMI	D.3				
	Bunaidh	30,000				
	Forlíontach	(22,000)				
				8,000	5,611	13,042
19	Fáltais ó Chórais Bhia Inbhuanaithe Éireann			97	163	113
20	Fáltais ón asbhaint a bhaineann le pinsean ar luach saothair			10,792	11,427	10,096
21	Fáltais NGEU	B.3		25,000	28,354	1,258
22	Fáltais ceadúnaithe foraoiseachta	B.10		100	78	118
	Iomlán			**407,429**	**408,796**	**386,665**

Difríochtaí suntasacha

Leagtar amach anseo a leanas na cúiseanna le difríochtaí suntasacha sna fáltais (+/- 5% agus €100,000). Ar an iomlán, bhí na leithreasaí-i-gcabhair €20.633 milliún níos ísle ná an meastachán bunaidh.

3 Fáltais ó tháillí cigireachta ag monarchana éanlaithe clóis agus feola eile

Meastachán €17.258 milliún; réadaithe €23.223 milliún

Is é is cúis leis an méadú €5.965 milliún ná an líon níos mó de speicis áirithe a maraíodh ná mar a bhíothas ag súil leis in 2022, rud a d'fhág fáltais bhreise de €2.775 milliún.

Tháinig méadú €3.006 milliún ar fháltais rialaithe teorann mar gheall ar mhéadú leanúnach ar chigireachtaí allmhairithe a tháinig chun cinn tar éis Brexit.

4 Fáltais ó tháillí cigireachta tréidliachta le haghaidh onnmhairí beo

Meastachán €720,000; réadaithe €1.051 milliún

Tharla an méadú de €331,000 mar gheall ar dhifir i leibhéil onnmhairithe a raibh na fáltais bhreise seo a leanas mar thoradh orthu:

Cigireacht tréidliachta ar onnmhairí eallaigh a bhí cothrom le €149,000, cigireacht tréidliachta ar chapaill a bhí cothrom le €147,000, táillí cigireachta ar ainmhithe beo a bhí cothrom le €89,000 agus difir neamhfhabhracha ar mhuca a bhí cothrom le €58,000 agus caoirigh a bhí cothrom le €9,000.

5 Fáltais ó tháillí le haghaidh seirbhísí iniúchta áitribh déiríochta

Meastachán €4.3 milliún; réadaithe €4.597 milliún

Tharla an méadú de €297,000 mar gheall ar ghníomhaíocht mhéadaithe san earnáil déiríochta.

6 Fáltais ó dhíolachán vacsaíní, beostoc, táirgí feirme, etc., ag an tSaotharlann Taighde Tréidliachta agus ar an bhfeirm i mBaile an Aba; speansais coraintín ag Inis Píc a aisghabháil

Meastachán €675,000; réadaithe €536,000

Laghdú de €139,000 ar fháltais do thástáil saotharlainne tréidliachta; is córas é seo atá bunaithe ar éileamh gan aon ráthaíocht go bhféadfar spriocanna measta a bhaint amach.

7 Fáltais ó tháillí tástála síolta, táillí deimhniúcháin, táillí ceadúnaithe, lotnaidicídí, táillí clárúcháin, etc., agus fáltais ó Fheirm Bhacastúin

Meastachán €2.385 milliún; réadaithe €2.515 milliún

Is é is cúis go príomha leis an méadú €130,000 ná méadú €311,000 ar Dheimhnithe Féir agus Síolta Gránaigh; bhí imeachtaí domhanda mar chúis le hiarrataí breise ar dheimhniú síolta agus leibhéil arda fáltas dá mbarr. Tháinig laghdú €258,000 ar iarratais Rialaithe Lotnaidicídí.

8 Fáltais ó ranníocaíochtaí feirmeoirí i dtreo an chostais chun galar buaibheach a dhíothú

Meastachán €7.501 milliún; réadaithe €8.299 milliún

Tháinig an méadú de €798,000 ar thobhaigh galair bhuaibhigh mar gheall ar fhairsingiú tréad déiríochta agus méadú ar tháirgeadh bainne.

10 Fáltais eile

Meastachán €4.232 milliún; réadaithe €6.970 milliún

Tharla an méadú €2.738 milliún mar gheall orthu seo:

Fáltais i leith caillteanais stoic idirghabhála – foráiltear le rialacháin ó AE go gcoimeádfar 20% d'aisghabháil fiachais Cholún 1 agus 25% d'aisghabháil Traschomhlíonta Cholún 1, arbh ionann iad agus €1.242 milliún do bhliain airgeadais AE 2021. Is deacair an tsuim coinneála sin agus a haisghabháil a thuar mar go gcinntear í trí úsáid a bhaint as leibhéil aisghabhála fiachais agus mar nár cuireadh buiséad ar bith ar fáil.

Tháinig méadú €91,000 ar fháltais pasanna peataí mar gheall ar Brexit, agus freisin mar gheall ar fháltas aonuaire ar ró-íocaíocht cúnaimh a íocadh mar airleacan le Bord Bia.

11 Speansais idirghabhála margaidh agus costais maoiniúcháin le haghaidh bhearta eile rannóg FEOGA (Ráthaíocht)

Meastachán €975,000; réadaithe €nialas

Tharla an laghdú de €975,000 mar gheall ar dhálaí fabhracha margaidh agus mar sin níor coinníodh aon táirge faoi stóráil phoiblí.

13 An Ciste Tréidliachta

Meastachán €3.735 milliún; réadaithe €3.255 milliún

Tharla an laghdú de €480,000 mar thoradh ar cheartú ón gCoimisiún ar éileamh Chlár 2021, rud a d'fhág go raibh fáltas níos ísle ann ná mar a bhí buiséadaithe.

15 Fáltais ó fhíneálacha agus ó fhorghéillte i ndáil le hiascach mara

Meastachán €100,000; réadaithe €nialas

Is é is cúis leis an laghdú de €100,000 ná go bhfuil sé deacair fáltais faoin bhfo-mhírcheann seo a thuar i dtéarmaí luacha agus uainiúcháin toisc gur féidir le hionchúisimh um chosaint iascaigh mara a bheith fadálach.

17 Táillí ceadúnais dobharshaothraithe

Meastachán €406,000; réadaithe €660,000

Léiríonn an méadú €254,000 ar fháltais bailiú roinnt iarmhéideanna gan íoc.

18 Fáltais AE do CEMI

Meastachán €30 milliún; réadaithe €5.611 milliún

Is é an meastachán bunaidh is mó is cúis leis an laghdú de €24.389 milliún, lena n-áirítear scaoileadh cistí a choinnigh AE siar agus bearta á ndéanamh ag Éirinn chun oibleagáidí faoin gComhbheartas Iascaigh a chomhlíonadh. Bhíothas ag súil go scaoilfí na cistí sin in 2022 tar éis d'Éirinn an reachtaíocht riachtanach a chur i bhfeidhm agus bearta riaracháin a thabhairt isteach. Mar sin féin, bhí roinnt fiosrúchán AE fós gan réiteach agus níorbh fhéidir le AE na cistí a scaoileadh go dtí gur tugadh aghaidh orthu. Táthar ag súil go dtabharfar na fiosruithe sin chun críche in 2023 agus go scaoilfear na cistí sin ansin.

20 Fáltais ó ranníocaíochtaí breise aoisliúntais ar luach saothair seirbhíse poiblí

Meastachán €10.792 milliún; réadaithe €11.427 milliún

Baineann an méadú de €635,000 go príomha le Ciorclán 19/2022 ón Roinn Caiteachais Phoiblí, Seachadta ar an bPlean Forbartha Náisiúnta, agus Athchóirithe maidir leis an gcomhaontú pá 'Building Momentum'(ardú pá 3% a bhí dlite ón 1 Feabhra 2022 i leith agus ardú pá 1% a bhí dlite ón 1 Deireadh Fómhair 2022 i leith). Íocadh na riaráistí sin go cúlghabhálach i mí Dheireadh Fómhair 2022.

21 Fáltais NGEU

Meastachán €25 mhilliún; réadaithe €28.354 milliún

Is é is cúis leis an méadú €3.354 milliún ná go raibh caiteachas Ionstraim Téarnaimh an Aontais Eorpaigh (NGEU) níos airde ná mar a próifílíodh suas go dtí an 15 Deireadh Fómhair 2022 agus aisíocadh an caiteachas sin ina dhiaidh sin i mí na Nollag 2022.

22 Fáltais ceadúnaithe foraoiseachta

Meastachán €100,000; réadaithe €78,000

Tharla an laghdú de €22,000 mar thoradh ar an meastachán a bheith bunaithe ar fháltais 2021. Tá sé deacair fáltais a mheas mar níl aon smacht ag an Roinn ar an airgead seo mar go dtagann formhór na dtáillí ó dhaoine den phobal a chuireann agóid in aghaidh iarratas ar cheadúnas Foraoiseachta nó a dhéanann aighneachtaí ina leith.

4.2 Fáltais bhreise is iníoctha leis an Státchiste

	2022 €000	2021 €000
Iarmhéid ag an 1 Eanáir	—	—
Maoin Theagasc a dhíol	—	3,436
Tobhaigh siúcra	—	48
Suim a aistríodh chuig an Státchiste	—	(3,484)
Iarmhéid ag an 31 Nollaig	**—**	**—**

Nóta 5 Soláthar Foirne agus Luach Saothair

5.1 Líon fostaithe

Coibhéisí lánaimseartha	2022	2021
Roinn	3,760	3,692
Gníomhaireachtaí [a]	1,707	1,615
Iomlán	**5,467**	**5,307**

Nóta [a] Seo a leanas na gníomhaireachtaí atá faoi choimirce na Roinne a mbaineann gné pá lena ndeontas, mar a sholáthraítear i meastacháin na Roinne: Bord Bia; an Bord Iascaigh Mhara; Foras na Mara; an tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara; agus Teagasc

5.2 Pá

Luach saothair fhoireann na Roinne	2022 €000	2021 €000
Pá	201,281	188,334
Liúntais le haghaidh ard-dualgas, dualgais speisialta nó dualgais bhreise	304	309
Liúntais eile	2,746	2,313
Ragobair agus freastail bhreise	3,151	2,912
Liúntais seala	2,165	2,298
ÁSPC an fhostóra	16,660	15,061
Pá iomlán	**226,307**	**211,227**

Luach saothair na foirne Gníomhaireachta	2022 €000	2021 €000
Pá	93,415	85,889
Liúntais le haghaidh ard-dualgas, dualgais speisialta nó dualgais bhreise	1,270	1,119
Liúntais eile	491	471
Ragobair agus freastail bhreise	122	120
Íocaíochtaí aisce	124	216
ÁSPC an fhostóra	4,118	3,972
Pá iomlán	**99,540**	**91,787**

Nóta Ní bhaineann na liúntais, an ragobair ná na sonraí luacha saothair eile i nótaí 5.3 go dtí 5.7 thíos ach le foireann na Roinne, agus íoctar go díreach iad ón Vóta faoi chláir A go D. Tá faisnéis mhionsonraithe maidir le socruithe luacha saothair comhlachtaí Stáit comhlachaithe na Roinne ar fáil sna tuarascálacha bliantúla ábhartha nó go díreach ó na comhlachtaí Stáit lena mbaineann.

5.3 Liúntais agus íocaíochtaí ragoibre – An Roinn

ag an 31 Nollaig	Líon na bhfaighteoirí	Faighteoirí a fuair €10,000 nó níos mó	An íocaíocht aonair is airde	
			2022	2021
			€	€
Liúntais le haghaidh ard-dualgas, dualgais speisialta nó dualgais bhreise	98	4	14,451	12,858
Liúntais seala	282	66	26,870	24,232
Ilghnéitheach	1,062	29	86,926	22,002
Ragobair agus tinreamh breise	825	84	32,764	32,156
Luach saothair breise i níos mó ná catagóir amháin	515	237	48,609	59,156

5.4 Foireann na Roinne de réir banda pá

Is mar seo a leanas a bhí líon na bhfostaithe de chuid na Roinne a raibh a sochair iomlána fostaithe (lena n-áirítear bunphá, liúntais, ragobair; gan ÁSPC fostóra, costais phinsin an fhostóra a áireamh) don bhliain airgeadais idir €20,000 agus €59,999 agus laistigh de gach banda de €10,000 ó €60,000 aníos:

Bandaí pá (€)		Líon na bhfostaithe	
Ó	Go	2022	2021
20,000	59,999	2761	2832
60,000	69,999	417	349
70,000	79,999	241	160
80,000	89,999	178	120
90,000	99,999	88	79
100,000	109,999	97	147
110,000	119,999	96	16
120,000	129,999	20	5
130,000	139,999	10	1
140,000	149,999	2	1
150,000	159,999	1	6
160,000	169,999	6	3
170,000	179,999	3	—
180,000	189,999	—	—
190,000	199,999	—	—
200,000	209,999	—	1
210,000	219,999	1	—

5.5 Socruithe luacha saothair eile

Athfhostaíodh trí státseirbhíseach déag ar scor, a bhí ag fáil pinsean státseirbhíse, ar bhonn táille ar chostas iomlán €31,445 in 2022. Bhí na híocaíochtaí a rinneadh i gcomhréir le prionsabail an Achta um Pinsin na Seirbhíse Poiblí (Scéim Aonair agus Forálacha Eile), 2012.

Áirítear sa chuntas seo caiteachas de €2,419,152 milliún i leith 31 oifigeach a bhí ag obair lasmuigh den Roinn ar feadh cuid de 2022 nó ar feadh na bliana iomláine agus ar íoc an Roinn a dtuarastail.

Ní áirítear sa chuntas seo caiteachas maidir le 19 n-oifigeach a bhí ag obair lasmuigh den Roinn ar feadh cuid de 2022 nó ar feadh na bliana iomláine, i Ranna/Oifigí Rialtais eile, agus nár fhorchúitigh an Roinn a dtuarastail.

5.6 Ró-íocaíochtaí párolla

ag an 31 Nollaig	**Líon na bhfaighteoirí**	**2022** **€**	**2021** **€**
Ró-íocaíochtaí	284	679,872	530,506
Pleananna aisghabhála i bhfeidhm	73	216,750	216,171

Aistríodh aon cheann déag de phleananna aisghabhála ró-íocaíochta i leith ochtar duine arbh fhiú €6,444 iad chuig ocht roinn/oifig rialtais in 2022.

5.7 Luach saothair agus sochair an Oifigigh Cuntasaíochta

Seo a leanas luach saothair agus sochair inchánacha an Oifigigh Cuntasaíochta don bhliain airgeadais:

	2022 **€000**	**2021** **€000**
Bunphá	**213**	**203**

Níl luach na sochar scoir a tuilleadh sa tréimhse áirithe thuas. Tá an tOifigeach Cuntasaíochta ina chomhalta den Scéim Aoisliúntais réamh-1995 do Státseirbhísigh Bunaithe agus ní théann a theidlíochtaí i leith sochair scoir thar théarmaí na scéime sin.

Nóta 6 Ilghnéitheach

6.1 Maoiniú AE

Tugadh an Ciste Eorpach um Ráthaíocht Talmhaíochta (EAGF) agus an Ciste Eorpach Talmhaíochta um Fhorbairt Tuaithe (CETFT) isteach le Rialachán (CE) Uimh. 1290/2005 ón gComhairle. Maoiníonn ciste EAGF íocaíochtaí díreacha agus tacaí margaidh agus cómhaoiníonn CETFT bearta forbartha tuaithe faoi chláir cheadaithe forbartha tuaithe.

Cuimsítear i ngníomhaíochtaí na Roinne bearta a mhaoinítear go hiomlán ó EAGF agus gníomhaíochtaí a chómhaoinítear ó CETFT agus ón Vóta.

Cuimsítear i gClár B caiteachas a bhaineann le gníomhaíochtaí a gcómhaoiníonn AE iad trí CETFT. Cuimsítear freisin i gClár C caiteachas a bhaineann le gníomhaíochtaí a chómhaoinítear ó Chiste Tréidliachta AE. Cuimsítear i gCláir C agus D caiteachas a bhaineann le gníomhaíochtaí a gcómhaoiníonn AE iad tríd an gCiste Eorpach Muirí agus Iascaigh (CEMI), 2014-2020, de chuid AE. Cuimsítear i gClár B muirear dar luach €4,765,269.90 chuig an Vóta le haghaidh Maoiniú ó AE a dícheadaíodh mar gheall ar chinntí imréitigh comhréireachta agus íocaíochtaí déanacha dar luach €827,887.40.

Cuimsítear sa chuntas ús dar luach €48,178 a íocadh ar iasachtaí gearrthéarmacha €655 mhilliún a fuarthas ar iasacht in 2021 chun caiteachas Ráthaíocht EAGF a mhaoiniú go dtí go bhfaighfear aisghabháil ó AE. Aisíocadh na hiasachtaí in 2022, i dteannta úis.

Fuarthas cistí gearrthéarmacha dar luach iomlán €670 milliún ar iasacht in 2022 chun caiteachas Ráthaíocht EAGF a mhaoiniú go dtí go bhfaighfear aisghabháil ó AE in 2023.

Ioncam agus caiteachas arna maoiniú ag AE atá á mbainistiú ag an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara

	2022	2021
	€m	€m
Scéim na n-íocaíochtaí díreacha/na n-íocaíochtaí bunúsacha	1,180	1,171
Tacaíochtaí margaidh eile	27	12
Eile	(11)	(6)
Fáltais chómhaoinithe (bearta a gcómhaoiníonn AE iad) [a]		
	2022	**2021**
	€m	**€m**
Cláir Forbartha Tuaithe CETFT	339	313
An Ciste Tréidliachta	2.8	4
Fáltais chómhaoinithe eile	1	1
Iascach		
CEMI – An Ciste Eorpach Muirí agus Iascaigh 2014-2020 [b]	5.6	13
Pá iomlán	**1,544**	**1,508**

Nótaí [a] Ní léirítear sa tábla seo ach cómhaoiniú AE ar na cláir seo.

[b] Coimeádtar fáltais CEMI dar luach €13.2 milliún i gcuntas fionraí (airleacain AE) de réir nósanna imeachta airgeadais phoiblí.

[c] Faoi Airteagal 28 de Rialachán 908/2014 ó AE, déantar na suimeanna a aisghabhtar a dhearbhú agus a ghlanluacháil in aghaidh chaiteachas na scéime ar ina leith a tháinig an dliteanas don aisghabháil chun cinn.

6.2 Ró-íocaíochtaí scéime

	2022	2021
	€000	€000
Ró-íocaíochtaí scéime ag an 1 Eanáir	668	1,367
Coigeartú athráiteas ar an iarmhéid tosaigh [a]	1,455	—
Ró-íocaíochtaí a ardaíodh sa bhliain	15,710	13,130
Ceartúcháin	(1,040)	(998)
Aisghabhálacha	(14,958)	(12,787)
Nithe a díscríobhadh (nóta 6.3)	(92)	(44)
Ró-íocaíochtaí scéime ag an 31 Nollaig	**1,743**	**668**

Nóta [a] D'eascair an coigeartú athráitis ar an iarmhéid tosaigh in 2022 mar gheall ar cheartú ar an modh chun cion vótaí na ró-íocaíochtaí scéime iomlána a ríomh.

6.3 Nithe a díscríobhadh

Díscríobhadh na suimeanna seo a leanas sa bhliain	2022	2021
	€	€
Ró-íocaíochtaí scéime:		
Scéim foraoisithe	69,011	5,625
Scéim um chosaint na timpeallachta tuaithe	11,378	23,166
Préimheanna ilghnéitheacha AE agus scéimeanna limistéarbhunaithe	2,169	1,843
Préimheanna Vóta Ilghnéitheacha	2,951	1,748
Scéim luathscoir	6,311	12,117
	91,820	**44,499**
Custaiméirí:		
Custaiméirí nach bhfuil ag trádáil a thuilleadh	2,373	123,805
Ceadúnais dobharshaothraithe a d'imigh in éag/a géilleadh agus nár athnuadh	—	2,158
Cúiseanna eile	1,814	31,279
	4,187	**157,242**
	96,007	**201,741**

6.4 Costais chúitimh agus dlí

Íocaíochtaí/costais a d'íoc an Roinn sa bhliain

	Éilimh uathu seo		Iomlán	Iomlán
	fostaithe	**daoine den phobal**	**2022**	**2021**
Líon na gcásanna	7	6	13	15
	€000	**€000**	**€000**	**€000**
Costais dlí na Roinne í féin	—	—	—	63
Íocaíochtaí ón Roinn/thar ceann na Roinne				
Cúiteamh	71	16	87	191
Costais dlí	73	501	574	397
Costais eile	6	6	12	13
Iomlán 2022	**150**	**523**	**673**	**664**
Iomlán 2021	186	478	664	

Nóta [a] Amhail an 31 Nollaig 2022, bhí 87 gcás dlíthíochta ginearálta gan réiteach.

[b] Amhail an 31 Nollaig 2022, tá creidiúnaithe eile dlite curtha san áireamh ag an Roinn, €280,347 arb ionann é agus na costais dlí iomlána atá dlite don Ghníomhaireacht um Éilimh ar an Stát.

Costais charnacha na gcásanna a críochnaíodh in 2022

	Éilimh uathu seo		
	fostaithe	**daoine den phobal**	**Iomlán**
Líon na gcásanna	1	5	6
	€000	**€000**	**€000**
Costais dlí na Roinne í féin	—	—	—
Íocaíochtaí ón Roinn/thar ceann na Roinne			
Cúiteamh	—	—	—
Costais dlí	—	483	483
Costais eile	—	—	—
Iomlán	—	**483**	**483**

6.5 Costais eadrána agus idir-réitigh

Áirítear le caiteachas in 2022 íocaíochtaí €990,000 (2021: €nialas) a rinneadh mar thoradh ar imeachtaí idir-réitigh agus eadrána.

6.6 Tabhartais cúnaimh bia

Shínigh Stiúrthóir Feidhmiúcháin an Chláir Dhomhanda Bia (WFP) agus an Roinn Comhaontú Comhpháirtíochta Straitéisí an Chláir Dhomhanda Bia-na hÉireann 2022-2024 i mí na Nollag 2021. Rinneadh cur síos sa chomhaontú sin ar thacaíocht mhéadaithe le haghaidh an Chláir Dhomhanda Bia sa tréimhse sin, faoi réir leithreasaí bliantúla buiséid ag Dáil Éireann. Rinneadh cur síos sa chomhaontú trí bliana ar íos-suim €25 mhilliún de ranníocaíochtaí iltaobhacha sa bhliain, agus bheadh an t-iomlán trí bliana leithdháilte faoin gcomhaontú cothrom le €75 mhilliún ar a laghad.

Déantar an leithdháileadh sin chun tacú go leanúnach le cuspóirí straitéiseacha reatha an Chláir Dhomhanda Bia, is iad sin:

- deireadh a chur leis an ocras, trí rochtain ar bhia a sholáthar
- cothú a fheabhsú
- slándáil bhia a chinntiú
- tacú le cur chun feidhme na Spriocanna Forbartha Inbhuanaithe (SDG)
- oibriú i gcomhpháirt ar mhaithe le torthaí SFI.

Scríobh Stiúrthóir Feidhmiúcháin an Chláir Dhomhanda Bia chuig an Roinn lena fháil amach an mbeadh Éire toilteanach eisíocaíocht luath leithdháileadh 2023 a cheadú. Chomhaontaigh an Roinn le luathíocaíocht €25 mhilliún a dhéanamh ó leithdháileadh 2023, agus rinneadh an íocaíocht i mí na Nollag 2022, agus tá an tsuim sin curtha ar áireamh i réamhíocaíochtaí sa ráiteas faoin staid airgeadais.

Is í an Eagraíocht Bhia agus Talmhaíochta (FAO) príomhghníomhaireacht speisialaithe na Náisiún Aontaithe atá i mbun iarrachtaí idirnáisiúnta deireadh a chur leis an ocras ar fud an domhain a threorú, slándáil bhia a chinntiú do chách, agus a chinntiú go mbíonn rochtain rialta ag daoine ar dhóthain bia ar ardchaighdeán ionas gur féidir leo saol gníomhach sláintiúil a chaitheamh.

Úsáidtear síntiúis agus ranníocaíochtaí deonacha breise le FAO chun cúnamh a sholáthar do 130 tír chun cabhrú leo córais inbhuanaithe talmhaíochta agus bia a fhorbairt. In 2022, b'ionann ranníocaíocht na hÉireann (an Roinn Talmhaíochta, Bia agus Mara) le FAO agus €3.359 milliún (2021: €3.558 milliún).

6.7 Géilleadh iarchurtha

Cuimsítear i ngéilleadh iarchurtha coigilteas dar luach €27.5 milliún i gcaiteachas caipitil in 2022, faoi na fo-mhírchinn seo a leanas, a tugadh anonn go 2023.

		€000
B.3.7	Tionscnaimh agra-chomhshaoil eile	12,750
B.10	Foraoiseacht agus bithfhuinneamh	14,750
		27,500

6.8 Calaois agus calaois amhrasta

	Líon na gcásanna	2022	2021
		€000	€000
Calaois amhrasta	5	88	87

Tháinig an Roinn ar an eolas faoi chúig chás calaoise amhrasta le linn 2022 (2021: dhá cheann).

6.9 Clár Díothaithe Eitinn Bhólachta

In 2022, b’ionann costas na scéime (gan costais tuarastail foirne a áireamh) agus €57.4 milliún.

Ba é €26.52 milliún costas na ngnéithe cúitimh go léir a íocadh le feirmeoirí. Cuimsíonn sé sin an Scéim Luachála Margaidh Ar an bhFeirm, an Scéim Forlíonta Ioncaim, an Scéim Cruatain agus an Scéim Dídhaonraithe.

Chomh maith le maoiniú ón státchiste, déantar costas an chláir a mhaoiniú trí thobhaigh ar ghalair bó-ainmhithe agus trí mhaoiniú AE. Maidir le clár eitinne 2021, a íocadh in 2022, fuair Éire maoiniú de €2.8 milliún ó AE. Ina theannta sin, b’ionann fáltais ó thobhaigh galair agus €8.299 milliún in 2022.

Nóta 7 An Ciste Rásaíochta Capall agus Con

Cuntas fáltas agus íocaíochtaí don bhliain dar críoch an 31 Nollaig 2022

	2022	**2021**
	€000	**€000**
Iarmhéid ag an 1 Eanáir	—	—
Fáltais (fo-mhírcheann C.7)	88,000	96,000
Íocaíochtaí		
Rásaíocht Capall Éireann	(70,400)	(76,800)
Rásaíocht Con Éireann	(17,600)	(19,200)
Iarmhéid ag an 31 Nollaig	**–**	**–**

Eisíodh íocaíocht aonuaire ar 19 Nollaig 2022 chuig Graí Náisiúnta na hÉireann (INS) ar €6,231,276 chun a scairchaipiteal a mhéadú. Bunaíodh mír nua gealltanais chun an íocaíocht sin ó Fho-mhírcheann C.7 An Ciste Rásaíochta Capall agus Con a éascú. Mar sin féin, níl an íocaíocht ina cuid den Chiste Rásaíochta Capall agus Con (an Ciste) é féin.

Eisítear íocaíochtaí faoin gCiste chuig Rásaíocht Capall Éireann (DAT) agus Rásaíocht Con Éireann (RCÉ) (Bord na gCon (BNG) roimhe seo) mar a fhoráiltear faoi alt 12 den Acht um Rásaíocht Capall agus Con, 2001, agus faoi rialacháin ghaolmhara.

Aguisín A Tailte agus foirgnimh atá faoi úinéireacht an Stáit, á rialú nó á mbainistiú ag an Roinn agus nach bhfuil aon luachálacha orthu

Maoin	**Achar i Heicteáir**
Corcaigh	
Inis Sionnach (lena n-áirítear an droichead agus an bóthar rochtana)	45.7
Saotharlann Tástála Fola, Bóthar na Modhfheirme	—
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Bóthar na Modhfheirme	2.8
Talamh neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún, Áth na gCeannaithe	56.5
Ceapach foraoise, Baile Átha hÚlla	1.0
Ceapach foraoise, Bealach Eabhra	1.6
Ceapach foraoise, Dún ar Aill	1.1
Ceapach foraoise, Dún Mánmhaí	0.8
Ceapach foraoise, Cill an Mhuilinn	0.1
Ceapach foraoise, Cill Ia	7.0
Ceapach foraoise, Cill Uird	0.8
Ceapach foraoise, Áth Trasna	1.5
Ceapacha foraoise, Bántír	6.2
Ceapacha foraoise, Dúiche Ealla	6.5
Ceapacha foraoise, Cineál Aodha	5.9
Ceapacha foraoise, Ros Ó gCairbre	11.0
Dún na nGall	
Ionad Tástála Prátaí, Ráth Bhoth	78.0
Ceapach foraoise, Leitir Ceanainn	0.2
Baile Átha Cliath	
Ceapach foraoise, Coill an Chaoich	0.7
Gaillimh	
Tailte neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún	
Cúil Lú	52.1
Cill Chúile	1.7
Coill na Meille	1.3
Míleac Mór	12.4
Ros Mór	3.2
Saighleán	1.7
Tailte, Coláiste Teagasc, Baile Átha an Rí	14.0
Ciarraí	
Tailte neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún	
Baile Uí Dhoinnléibhe	284.6
An Gleann Liath	4.0
Ceapach foraoise, Neidín	0.2

Cill Dara	
Teachín Steach Cuimne, Bacastún	—
Teach an Bhainisteora Feirme, Bacastún	—
Tailte, Bacastún	150.0
Tailte, Feirme Bhaile an Longaigh, Claonadh	128.2
Teach Bainisteoirí Feirme, Feirm Bhaile an Longaigh	—
Lóiste Geata, Feirm Bhaile an Longaigh	—
Lóiste Áirse, Feirm Bhaile an Longaigh	—
Cill Chainnigh	
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Cill Chainnigh	0.9
Tailte, Coláiste Teagasc Chill an Dátúnaigh, Baile an Phoill	18.0
Liatroim	
Talamh neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún, An Ros Beag	79.0
Luimneach	
Saotharlann Eolaíochta Déiríochta, Luimneach	3.2
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Luimneach	1.2
Ceapacha foraoise, Áth Dara	3.0
Maigh Eo	
Tailte neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún	
Baile Mhic Craith	12.1
Doire	34.8
Ceapach foraoise, Béal Easa	3.0
Uíbh Fhailí	
Tailte neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún	
Eanach Mór	69.4
Baile Uí Aogáin	44.7
An Cloichreán	8.2
Cill an Eanaigh	0.4
Ráth Lumar	7.2
Ceapach foraoise, Tulach Mhór	2.5
Ros Comáin	
Tailte neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún	
Baile na hAbhainne/Béal Coille	4.6
Cluain Coille	0.7
Cluain Seanmhaoil	22.4
Cluain Fada	2.9
Cloonboley	4.9
Cloonacolly	4.4
Cléithín	0.6
Cluain Ruacháin	21.9
An Tearmann Mór	55.3

Tonrevagh	10.8
Cluain Seamhair	18.4
Clonree	25.7
Moor	32.6
Lissergool	5.3
Ceapacha foraoise, Loch Cé	16.0
Sligeach	
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Sligeach	1.4
Talamh neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún, Cluain Chaoláin	244.0
Ceapach foraoise, Binn Ghulbain	0.5
Tiobraid Árann	
Ceapach foraoise, An Chloichín	1.3
Ceapach foraoise, Cluain Meala	3.2
Ceapach foraoise, Crois na Rae	0.5
Ceapacha foraoise, Cill Síoláin	1.9
An Iarmhí	
Saotharlann Tréidliachta Réigiúnach, Baile Átha Luain	1.7
Talamh neamhthalmhaíochta Choimisiún na Talún, Clonthread	26.6
Ceapach foraoise, Loch Ainninn	14.5
An Creagán Íochtarach	0.5
Loch Garman	
Ceapach foraoise, Fotharta	4.8
Ceapacha foraoise, Guaire	11.1
Cill Mhantáin	
Ceapach foraoise, Shelton	0.2
Ceapach foraoise, Abhainn Mhór	1.0
Ceapach foraoise, Áth na Sceire	4.0
Ceapach foraoise, Gleann Dá Loch	7.6
Ceapach foraoise, Teach Sagard	1.4
Ceapach foraoise, Gleann Ó Máil	3.0

Maoin ag cuanta iascaigh

Lena chois sin, tá talamh agus foirgnimh ag sé lárionad cuanta iascaigh dílsithe don Aire. Déantar cuntas orthu ar leithligh i gcuntas an Chiste um Lárionaid Cuanta Iascaigh.

Nóta Is le OOP cuid de na maoine atá liostaithe in Aguisín A, ach tá siad á rialú agus á mbainistiú ag an Roinn seo.

Aguisín B Cuntais na gcomhlachtaí agus na gcistí atá faoi choimirce na Roinne Talmhaíochta, Bia agus Mara

Liostaítear sa tábla seo a leanas na comhlachtaí agus cistí atá faoi choimirce na Roinne agus ar ina leith atá oibleagáid ar an Roinn ráitis airgeadais a chur i láthair. Léirítear ann, ag dáta sínithe an chuntais, an tréimhse lena mbaineann na ráitis airgeadais iniúchta dheireanacha agus an dáta a cuireadh i láthair an Oireachtais iad.

Ciste Comhlachta/Roinne	Tréimhse chuntasaíochta dheireanach	Dáta na tuarascála iniúchta	An dáta a fuair an tAire/an Roinn í	An dáta a cuireadh i láthair an Oireachtais í
An Bord Achomhairc um Cheadúnais Dobharshaothraithe	2021	23 Nollaig 2022	19 Eanáir 2023	17 Feabhra 2023
Bord Bia	2021	30 Meitheamh 2022	22 Meán Fómhair 2022	24 Samhain 2022
An Bord Iascaigh Mhara	2021	30 Meitheamh 2022	29 Iúil 2022	3 Deireadh Fómhair 2022
Coillte Teoranta [a]	2021	4 Aibreán 2022	14 Aibreán 2022	3 Meitheamh 2022
An Ciste um Lárionaid Cuanta Iascaigh	2021	21 Nollaig 2022	21 Nollaig 2022	14 Márta 2023
Rásaíocht Capall Éireann	2021	20 Deireadh Fómhair 2022	28 Deireadh Fómhair 2022	9 Eanáir 2023
Bord Rialála Rásaíocht Capall Éireann	2021	21 Nollaig 2022	22 Nollaig 2022	2 Márta 2023
Comhlacht Graí Náisiúnta na hÉireann Teo. [b]	2021	30 Márta 2022	20 Aibreán 2022	27 Bealtaine 2022
Foras na Mara	2021	30 Meitheamh 2022	25 Iúil 2022	3 Deireadh Fómhair 2022
An Ghníomhaireacht Náisiúnta Bainne [c]	2021	30 Márta 2022	7 Meitheamh 2022	1 Samhain 2022
Rásaíocht Con Éireann	2021	2 Meitheamh 2022	10 Meitheamh 2022	26 Meán Fómhair 2022
An tÚdarás um Chosaint Iascaigh Mhara	2021	14 Iúil 2022	11 Lúnasa 2022	3 Deireadh Fómhair 2022
Teagasc	2021	24 Meitheamh 2022	30 Meitheamh 2022	15 Meán Fómhair 2022
Iontaobhaí Poiblí na hÉireann	2021	4 Márta 2022	4 Márta 2022	7 Aibreán 2022

Nótaí [a] Ní dhéanann an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste iniúchadh ar Coillte, ós comhlacht stáit tráchtála féinmhaoinithe é; cuirtear tuarascáil bhliantúil agus

cuntais na cuideachta faoi bhráid Thithe an Oireachtais de réir alt 31 den Acht Foraoiseachta, 1988, faoinar bunaíodh é.

[b] Ní dhéanann an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste iniúchadh ar Chomhlacht Graí Náisiúnta na hÉireann Teoranta; cuirtear tuarascáil bhliantúil agus cuntais na cuideachta faoi bhráid Thithe an Oireachtais de réir alt 25 den Acht Groighe Náisiúnta, 1945, faoinar bunaíodh é.

[c] Ní dhéanann an tArd-Reachtaire Cuntas agus Ciste iniúchadh ar an nGníomhaireacht Náisiúnta Bainne; cuirtear tuarascáil bhliantúil agus cuntais na cuideachta faoi bhráid Thithe an Oireachtais de réir alt 18 d’Acht an Bhainne (Soláthar a Rialáil), 1994.